

Fjölmennningarleg menntun í Sveitarfélaginu Árborg

UPPLÝSINGAR FYRIR LEIK- OG GRUNNSKÓLA ÁRBORGAR

Skólaþjónusta Árborgar
2021

Sveitarfélagið
ÁRBORG

Handbók – Fjölmenningarleg menntun í Sveitarfélaginu Árborg

Fjölskyldusvið Árborgar 2021

Fjölmenningatrymi Árborgar tók saman undir stjórn Anetu Figlarska, kennsluráðgjafa í fjölmenningu

Yfirllestur: G. Magnea Magnúsdóttir

Efnisyfirlit

Inngangur	5
Skilgreiningar	6
Hagnýtar upplýsingar	7
Sveitarfélagið Árborg	7
Fjölskyldusvið	7
Kennsluráðgjafi í fjölmenningu	8
Frístundastarf og frístundastyrkur.....	9
Lesum saman.....	10
Lærum saman.....	10
Heilbrigðisstofnun Suðurlands	10
Túlkþjónusta	10
Hver pantar túlk?	11
Fjölmenningarsetur	11
Skóli fyrir alla	12
Málproski og orðaforði tvítyngdra barna	13
Móðurmál	15
Foreldrasamstarf	15
Móttaka barns af erlendum uppruna í leik- og grunnskóla	16
Mál sem huga þarf að í upphafi	16
Lögheimili	16
Dvalarleyfi	16
Kennitala	17
Heilbrigðisvottorð	17
Stöðumat	18
Stöðumat fyrir leikskóla	18
Stöðumat fyrir grunnskóla	19
Leikskólahluti.....	20
Móttökugerli í leikskólum v/nemanda með fjölmennningarlegan bakgrunn	20
Innritun	21
Móttökuvíðtal	21
Eftirfylgd	21
Foreldrasamstarf	22
Innritun í grunnskóla	22
Hvað er hægt að gera í leikskólanum áður en barnið kemur ?	22
Málörvun	23

Grunnskólahluti	25
Móttökuberli í grunnskólum v/nemanda með fjölmennigarlegan bakgrunn	25
Innritun	26
Móttökuvíðtal	26
Stöðumat	27
Aðlögun hefst/nemandi mætir í skólann	28
Nám og kennsla	28
Eftirfylgd og langtímastuðningur	29
Innritun í framhaldskóla	30
Hvað er hægt að gera í skólanum áður en nemandinn kemur ?	30
Hugmyndir að kennslu	31
Hagnýtar vefsíður	33
Fjölmennigarteymi Árborgar (2020-2021)	35
Heimildaskrá	36
Fylgiskjöl	38
Fylgiskjal 1	39
Fylgiskjal 2	42
Fylgiskjal 3	48
Fylgiskjal 4	51
Fylgiskjal 5	56
Fylgiskjal 6	57
Fylgiskjal 7	60
Fylgiskjal 8	61

Inngangur

Síðustu áratugi hefur margbreytileiki menningar aukist stórlega og hnattvæðing er veruleiki sem við búum við. Nemendum af erlendum uppruna hefur þar af leiðandi fjölgað mikið í íslenskum skólum. Mikilvægi menntunar er öllum ljós og segja má að menntun sé lykillinn að gæðum samfélagsins. Með hugtakinu fjölmennung er átt við fjölbreytt mannlíf þar sem fólk af ólíkum uppruna, trúarlegum eða þjóðernislegum, er saman komið án þess að einum hópi sé gert hærra undir höfði en öðrum. Mikilvægt er fyrir sveitarfélög að vera með áætlun og stefnu er varðar fjölmenningu.

Í Sveitarfélaginu Árborg var stofnaður faghópur árið 2015 til að vinna m.a. að áætlunargerð og stefnumótun fyrir fjöltyngda nemendur skólanna og fjölskyldur þeirra. Hópurinn var skipaður fulltrúum frá öllum leik – og grunnskólum sveitarfélagsins og fulltrúum frá skólaláttjunustunni. Árið 2020 bættust við tveir fulltrúar frá Fjölbrotaskóla Suðurlands.

Fljótlega í ferlinu kom fram þörf á að gera bæklinga fyrir foreldra af erlendum uppruna sem flytjast í Árborg með helstu upplýsingum varðandi skólalald í leik- og grunnskólum. Það er mikilvægt að taka vel á móti öllum börnum sem koma ný í skólana en sérstaklega þarf að huga að móttöku barna af erlendum uppruna sem hafa annað móðurmál en íslensku. Einnig kom fram þörf fyrir að gera handbók sem nýtist starfsfólki skólanna þegar tekið er á móti nemendum af erlendum uppruna. Nemendur af erlendum uppruna eru eins og allir aðrir nemendur. Þeim þarf að mæta þar sem þeir eru staddir og byggja námið sem mest á fyrri reynslu þeirra og þekkingu. Til að stuðla að góðum námsárangri þarf nám barna að vera samfelld frá upphafi leikskóla til loka framhaldskóla.

Við gerð handbókarinnar var stuðst við efni sem önnur sveitarfélög hafa gert. Sérstaklega hafa handbækur frá Kópavogi og Akureyrarbæ verið hjálplegar með leyfi höfunda þeirra.

Hafa skal í huga að handbókin er lifandi skjal sem verður uppfært og lagað reglulega.

Síðasta uppfærsla var í janúar 2021.

Skilgreiningar

Tvítyngi/fjöltýngi er flókið hugtak sem felur í sér notkun á tveimur eða fleiri tungumálum. Grundvöllur fyrir þessari skilgreiningu er tungumálakunnátta en ekki færnisstig í þeim tungumálum.

- Talað er um *jafnhliða tvítyngi (e. simultaneous bilingualism)* þegar barn elst upp við tvö tungumál frá upphafi máltöku, svo sem þegar móðurmál móður og föður er ekki það sama og barnið heyrir og lærir bæði tungumálin frá upphafi máltöku.
- Þegar eitt mál er talað á heimilinu og annað utan þess er hins vegar talað um *áunnið tvítyngi (e. successive bilingualism)* en við þær aðstæður fer barn ekki að læra landsmálið fyrr en það hefur skólagöngu í leik- eða grunnskóla.
- *Virkt fjöltýngi* felur í sér notkun á tveimur eða fleiri tungumálum í hversdagslegu lífi og færni í þeim tungumálum þróuð samhliða.

Móðurmál er tungumál sem barn lærir fyrst á undan öðrum tungumálum. Tvítyngd börn geta haft tvö eða fleiri tungumál að móðurmáli.

Heimamál (e. home language) er það tungumál sem barn talar á heimili sínu.

Íslenska sem annað tungumál (ÍSÁT)- nýtt tungumál bætist við móðurmálið. Hér er talað um börn sem fæðast á Íslandi og börn sem flytjast til Íslands og bæta íslenskunni við og læra hana sem annað tungumál. Einnig (íslensk) börn sem hafa búið erlendis og flytjast aftur til Íslands.

Innflytjandi er einstaklingur sem er fæddur erlendis og á foreldra sem einnig eru fæddir erlendis. Önnur kynslóð innflytjenda eru einstaklingar sem fæddir eru á Íslandi og eiga foreldra sem báðir eru innflytjendur.

Útlendingur - einstaklingur sem hefur ekki íslenskan ríkisborgararétt.

Umsækjandi um alþjóðlega vernd eða hælisleitandi – einstaklingur sem óskar eftir alþjóðlegri vernd í öðru ríki þangað til umsókn viðkomandi hefur fengið endanlega afgreiðslu hjá stjórnvöldum. Hælisleitandi er einstaklingur sem hefur yfirgefið land sitt en ekki fengið vernd sem flóttamaður.

Flóttamaður – þegar einstaklingur hefur fengið umsókn sína um alþjóðlega vernd afgreidda fær hann annaðhvort synjun, þ.e. ekki viðurkenningu á því að vera flóttamaður, eða veitingu dvalarleyfis og viðurkenningu á því að vera skilgreindur flóttamaður með þeim réttindum sem

fylgja samkvæmt lögum. Flóttamaður samkvæmt lögum telst vera útlendingur sem er utan heimalands síns af ástæðuríkum ótta við að vera ofsóttur vegna kynþáttar, trúarbragða, þjóðernis, aðildar að tilteknum þjóðfélagshópi eða vegna stjórnámálaskoðana og getur ekki eða vill ekki vegna slíks ótta færa sér í nyt vernd þess lands.

Stöðumat er mat sem lagt er fyrir nýja nemendur af erlendum uppruna í grunnskólum og fer fram á sterkasta tungumáli nemandans. Markmið með stöðumatinu er að styðja við vinnu skólanna þannig að skólinn geti undirbúið og aðlagð kennsluna að þörfum nemandans og þekkingargrunni hans.

Læsi - er vítt hugtak yfir það að geta lesið, skrifað eða talað tungumál. Það að vera læs felur í sér að einstaklingar geti nýtt sér lestur, lesskilning og ritun í daglegu viðfangsefni.

Hagnýtar upplýsingar

Sveitarfélagið Árborg

Í sveitarfélaginu Árborg eru:

fimm leikskólar <https://www.arborg.is/ibuar/skolar-og-daggaesla/leikskolar/>

þrjár grunnskólar <https://www.arborg.is/ibuar/skolar-og-daggaesla/grunnskolar/>

og framhaldsskóli <https://www.arborg.is/ibuar/skolar-og-daggaesla/fjolbrautaskoli/> .

Bæklingar fyrir foreldra af erlendum uppruna sem flytjast í Árborg með helstu upplýsingum varðandi skólahald í leik- og grunnskólum eru aðgengilegir á vefsíðu <https://fiolmenning.arborg.is/> .

Bæklingar eru á þremur tungumálum: íslensku, ensku og pólsku.

Fjölskyldusvið

Undir fjölskyldusvið heyrja skólaþjónusta, félagsþjónusta, frístunda- og menningardeild og allir leik- og grunnskólar sveitarfélagsins. Þar eru sameinuð verkefni fræðslumála, félagsþjónustu og menningar- og frístundamála og þar með undirstrikað mikilvægi þess að þeir starfsmenn sem koma að málefnum fjölskyldna vinni náið saman.

Skólaþjónusta Árborgar hefur það að meginmarkmiði að efla skólana sem faglegar stofnanir og stuðla að sameiginlegri lausnaleyti fagaðila og foreldra í þeim úrlausnarefnum sem koma upp.

Á fjölskyldusviði starfa auk sviðsstjóra fjölskyldusviðs, deildarstjóri skólaþjónustu, sálfræðingar, talmeinafræðingar, leikskólaráðgjafi, kennsluráðgjafi, kennsluráðgjafi í fjölmenningu, ráðgjafarþroskabjálfar og félagsráðgjafar sem sinna félagslegri ráðgjöf og barnavernd. Auk þess er fjölskyldusvið í samstarfi við aðra fagaðila, t.d. iðjubjálfa.

Áhersla er á snemmtæka íhlutun og ráðgjöf t.d. vegna náms-, félagslegs- eða sálræns vanda. Ýmisskonar skimanir eru lagðar fyrir öll börn í skólum sveitarfélagsins allt frá upphafi leikskóla til loka grunnskóla. Í þessum skimunum er m.a. skoðaður málþroski, hreyfiproski, samskipti, lestrarfærni og líðan.

Ef þörf er á íhlutun er gerð beiðni til skólaþjónustu í samstarfi við skóla og foreldra.

Kennsluráðgjafi í fjölmenningu

Kennsluráðgjafi í fjölmenningu starfar á fjölskyldusviði Árborgar og veitir ráðgjöf og fræðslu til starfsfólks leik- og grunnskóla er varðar málefni barna af erlendum uppruna.

Kennsluráðgjafi kemur reglulega í hvern skóla og er til viðtals. Hann hefur fasta viðveru í hverjum leik- og grunnskóla. Dagsetningar viðveru kennsluráðgjafa eru sendar á hverju skólaári til stjórnenda skólanna.

Verkefni kennsluráðgjafa í fjölmenningu:

- Að veita ráðgjöf og fræðslu kennurum og starfsmönnum leik- og grunnskóla
- Að veita ráðgjöf og fræðslu foreldrum af erlendum uppruna og nemanda
- Að leggja mat á stöðu tví- og fjöltyngdra nemenda í íslensku og jafnvel móðurmáli
- Að vera tengiliður á milli skólastiga varðandi nemendur með fjölmenningarlegan bakgrunn
- Að taka þátt í teymisvinnu varðandi tvítyngda nemendur með greiningar
- Að hafa yfirsýn yfir námslega og félagslega stöðu erlendra nemenda í skólum
- Að halda utan um fjölda nemenda með fjölmenningarlegan bakgrunn í leik- og grunnskólum Árborgar og koma þeim upplýsingum til þeirra aðila sem á þurfa að halda.
- Að vinna við þróun móttökuáætlunar í leik- og grunnskólum

Frístundastarf og frístundastyrkur

Fjölbreytt frístundastarf er í boði hjá íþrótt- og frístundafélögum í Árborg fyrir flesta aldurshópa. Má þar nefna fótbolta, handbolta, körfubolta, frjálsar íþróttir, fimleika, sund, taekwondo, júdó, hestaíþróttir, golf, ungbarnasund, borðtennis, skák, skátastarf, tónlistarnám, íþróttir fatlaðra, crossfit, dans, jóga og fleira. Fyrir börn yngri en 6 ára er sérstaklega boðið upp á íþróttaskóla, fimleika- og fótboltaæfingar, ungbarnasund og tónlistarnám. Foreldrum 5-17 ára barna sem búsett er í sveitarfélaginu býðst síðan frístundastyrkur fyrir hvert barn en hann er hægt að nota til niðurgreiðslu flestra frístunda sem standa til boða.

Í hverjum grunnskóla er starfrækt frístundaheimili fyrir 6 – 10 ára börn en starfsemi þeirra hefst eftir að skóla lýkur á daginn og er markmið frístundaheimilanna að efla og kynna fjölbreytta leiki og verkefni og að börnunum líði vel í skipulögðum og frjálsum leik.

Frá kl. 13:00 – 16:30 á virkum dögum er boðið upp á sérstakan frístundaakstur innan sveitarfélagsins sem börn geta nýtt sér, t.d. til að komast milli æfinga og frístundaheimilis. Aksturinn er frír og gengur frístundastrætóinn samkvæmt áætlun.

Fyrir börn í 5. – 10. bekk er skipulagt frístundastarf hjá félagsmiðstöðinni Zelsíuz og fer starfsemin bæði fram innan grunnskólanna og í aðstöðu félagsmiðstöðvarinnar að Austurvegi 2A.

Nánari upplýsingar eru á heimasíðu Árborgar um hvert frístundafélag og hvaða starfsemi er í boði ásamt upplýsingum um frístundastyrkinn, aksturinn og frístundaheimilin ásamt öðrum upplýsingum.

Þátttaka barna af erlendum uppruna í tómstundastarfi er mikilvæg og þarf að hvetja foreldra og þá sem koma að kennslu barnanna til að fræða um það og hvetja til þátttöku.

Því lengri tími sem barnið er í íslensku málumhverfi því betri tökum nær það á nýja tungumálinu.

Lesum saman

Haustið 2019 byrjaði samstarfsverkefni Rauða krossins, fjölskyldusviðs og grunnskóla Árborgar sem ber heitið „*Lesum saman*“. Meginmarkmið verkefnisins er að styðja við lestur tvítyngdra nemenda sem eru í 1., 2. og 3. bekk í grunnskólum Árborgar. Verkefninu er þannig háttað að sjálfboðaliðar frá Rauða krossinum bjóða fram aðstoð sína einu sinni í viku í hvorum skóla á Selfossi.

Lærum saman

Vorið 2017 byrjaði samstarfsverkefni Félags eldri borgara, fjölskyldusvið og grunnskóla Árborgar sem ber heitið „*Lærum saman*“. Verkefninu er ætlað að efla lestur tví- og fjöltyngdra nemenda í 4., 5., 6. og 7. bekk í grunnskólum Árborgar og aðstoða, styðja við þeirra námsframvindu. Verkefninu er þannig háttað að sjálfboðaliðar frá Félagi eldri borgara bjóða fram aðstoð sína einu sinni í viku.

Heilbrigðisstofnun Suðurlands

Þar starfa m.a. hjúkrunarfræðingar, heimilislæknar, barnalæknir og sálfræðingar. Á Heilbrigðisstofnun Suðurlands fer fram reglubundið eftirlit með heilsu barna, til dæmis ungbarnavernd, 2,5 ára skoðun og 4 ára skoðun. Haft er samband við leikskólana ef þörf er á eftir þessar skoðanir að fengnu samþykki foreldra. Í grunnskólum eru skólahjúkrunarfræðingar sem sjá um almenna fræðslu er varðar heilsu nemenda og fylgjast jafnframt með heilsufari þeirra.

Túlkabjónusta

Í samstarfi heimila og skóla geta ólík tungumál verið hindrun í samskiptum. Því er þjónusta túlka mikilvæg í skólastarfinu. Túlkabjónusta er mikilvæg í foreldraviðtölum, á skilafundum sérfræðinga og öðrum fundum sem foreldrar eru boðaðir á.

Nokkuð er til af stöðluðum skilaboðum til foreldra á mörgum tung umálum til dæmis

- á vef <https://reykjavik.is/skilabod-fra-skola-0>
- Þýðingar á upplýsingaefni á pólsku og ensku <https://mms.is/thydingar-a-upplysingaefni-a-polsku-og-ensku>

Hver pantar túlk?

Fulltrúi skóla sér um að panta túlk fyrir fundi með foreldrum, ef þörf er talin á því.

Mikilvægt er að gera ráð fyrir lengri tíma í fundi þar sem túlkþjónusta er nýtt.

Þegar túlkur er pantaður er mikilvægt að skrá tungumál, ekki nægir að skrá upprunaland.

Túlkur er bundinn þagnarskyldu við störf sín og er hlutlaus aðili. Kostnað við túlkþjónustu hafa skólarnir alfarið á hendi.

Aðilar sem taka að sér túlkþjónustu:

- Fatima-Túlkþjónusta og þýðingar: <https://www.tulkathjonusta.is/>
- ASETUR ehf.: <https://www.asetur.is/tulkathjonusta>
- Túlka og þýðingamiðstöð Íslands: <https://tulkamidstodin.is/>
- Túlkþjónustan slf: <https://www.pantatulk.is/>

Fjölmenningarsetur

Fjölmenningarsetur hefur það hlutverk að efla þjónustu við innflytjendur sem búsettir eru á Íslandi, veita ráðgjöf og miðla upplýsingum til innflytjenda um réttindi þeirra og skyldur.

Á vefsíðu Fjölmenningarseturs, <https://www.mcc.is/fyrstu-skrefin-baeklingur/> er að finna m.a. bæklinga um fyrstu skrefin þegar innflytjendur eru nýkomnir til Íslands.

Skóli fyrir alla

Nútíma samfélagsmynstur á Íslandi hefur breyst og er fjölbreytt. Börnum með annað móðurmál en íslensku hefur fjölgað í íslenskum leik- og grunnskólum. Þessar breytingar hafa skapað krefjandi verkefni fyrir kennara og starfsfólk skóla.

Brynja Elísabeth Halldórsdóttir (2016) vitnar í Salamanca-yfirlýsingu: „*Allir skólar sem fylgja stefnu um skóla fyrir alla hafa reynst árangursríkast á leiðin til að vinna gegn fordómum, bjóða alla velkomna, skapa samfélaga þar sem allir taka þátt og stuðla að menntun fyrir alla.*“

Slee (2011) fjallar um útilokun í skólakerfinu og bendir á leiðir sem skóli geta notað til að vinna eftir hugmyndafræði um skóla fyrir alla. Það þurfa að verða breytingar í hugsun hvað varðar kennslu fyrir börn, á námskrá, kennslufræði og skólastofnunum.

Það þarf að tryggja að allir skilji hvað skóli fyrir alla er fyrir öll börn.

Það þarf að endurskipuleggja vettvanginn, endurskoða tungumálið á þann hátt að skóli fyrir alla viðurkenni tungumálið sem valdeflandi verkfæri og leitist við að endurheimta og fella inn orðaforða um réttindi og réttlæti í námi.

Skólastarf og skólamenning þarf að einkennast af jákvæðum samskiptum milli kennara, nemenda og foreldra. Jákvætt viðhorf kennara skiptir miklu máli til að árangur náist.

„*Skýrsla Norrænu velferðarmiðstöðvarinnar leggur áherslu á að skólinn þurfi að vera vettvangur fyrir fullgilda þátttöku. Þar sé lagður grunnur að aðlögun allra að breyttu skólasamfélagi. Líta þarf á skólaumhverfið sem vettvang móttöku, virkrar þátttöku og menntunar fyrir nýkomnar fjölskyldur. Fyrir þá nemendur sem eru nýfluttir til landsins getur skólinn virkað sem brú á milli fjölskyldulífs og lífs í nýju landi. Til að árangur náist er lögð rík áhersla á mikilvægi þess að byggja á fyrri reynslu, styrkleikum barnanna og stöðu þeirra í námi. Bent er á að væntingar til nemenda af erlendum uppruna séu oft litlar. Það er mikilvægt að gera kröfur til þeirra og byggja á styrkleikum og fyrri reynslu.*“ (Drög að stefnu, Menntun barna og ungmenna með fjölbreyttan tungumála- og menningarbakgrunn, 2020; bls.36).

Skólasamfélagið getur verið fyrirmynd samfélagsins og þar með speglað margbreytileika sinn út í samfélagið.

Það er mikilvægt að skapa réttlátt skólasamfélag þar sem allir geta notið sín og tekið virkan þátt. Með því að taka virkan þátt í skólanum fá tvítyngdir nemendur tækifæri til að ná tókum á viðfangsefnum og efla um leið málskilning í íslensku sem öðru máli. Möguleikar tvítyngdra barna til menntunar, aðgengis að stofnunum samfélagsins og félagslegri þátttöku skipta miklu máli. Skólar þurfa að byggja upp skólasamfélag þar sem fjölbreytni

nemendahópsins er virtur. Skólinn þarf að byggja á fjölbreytileikanum í daglegu starfi (Hanna Ragnarsdóttir og Fríða B. Jónsdóttir, 2016).

Til að tryggja menntun fyrir alla er mikilvægt gott samstarf milli skóla og stiga innan menntakerfisins sem og samstarf þvert á stofnanir og svið. „Til að mæta ólíkum þörfum allra nemenda þarf stuðningur að vera aðgengilegur frá ólíkum fagaðilum sem vinna saman að því að styðja við nemendur (þ.e.frá heilbrigðissviði, félagsmálasviði og skólaþjónustu). Sérþekking þessara aðila ætti að hjálpa starfsfólki til að mæta áskorunum og auka þannig viðbragðsgetu skóla og samfélags.“ (Menntun fyrir alla – horft fram á veginn. Skýrsla unnin fyrir mennta- og menningarmálaráðuneyti, 2019).

Málþroski og orðaforði tvítyngdra barna

Málþroski felur í sér að læra grunnþætti málsins, þ.e. hljóð og hljómfall, orð og merkingu þeirra, málfræði og setningagerð, en einnig viðeigandi og áhrifaríka málnotkun í samfelldu máli, bæði í ræðu og riti. Þessir þættir eru allir samfléttaðir og framfarir í einum þætti eru háðar framförum í öðrum þáttum (Saxton, 2010).

Börn ná tókum á tungumálinu í gegnum samskipti sín við aðra og málumhverfið sem þau alast upp í hefur áhrif á það hve fljótt og vel þau læra málið (Amalía Björnsdóttir, Ingibjörg Símonardóttir og Jóhanna Einarsdóttir, 2003; Hart og Risley, 1995).

Tvítyngd börn læra mál eftir sömu leiðum og eintyngd börn. Máltaka þeirra er þó flóknari en máltaka eintyngdra barna að því leyti að þau þurfa að átta sig á hljóðkerfi og málfræði tveggja tungumála og viðá að sér orðaforða í þeim báðum. Þar sem tími þeirra deilist auk þess milli málanna tveggja verður máltaka hvors máls fyrir sig yfirleitt lítið eitt hægari en hjá eintyngdum jafnöldrum þeirra (Nicoladis og Genesee, 1997).

Orðaforði vex alla ævi og fjölmargar rannsóknir sýna að orðaforði er mikilvæg undirstaða í málskilningi og seinna einnig í lesskilningi (Cain, 2010).

Samkvæmt mörgum rannsóknum er eðlilegt að orðaforði tvítyngdra barna dreifist á þau tungumál sem börn nota í daglegum samskiptum en hins vegar sé hætta á að orðaforði þeirra sé minni en orðaforði eintyngdra barna (Elín Þöll Þórðardóttir, 2007; Grosjean, 2010; Sigríður Ólafsdóttir og Hrafnhildur Ragnarsdóttir, 2010).

Fjöldi rannsókna staðfestir að orðaforði getur haft meiri áhrif á lesskilning tvítyngdra nemenda en eintýngdra (Lervåg og Aukrust, 2010).

Í rannsókn Aukrust og Rydland (2011) var varpað ljósi á áhrif málumhverfis í leikskóla á orðaforða og læsi tvítyngdra 5 og 6 ára barna. Það kom í ljós að ríkulegur orðaforði og krefjandi samræður í leikskóla hefur sterkustu forspá fyrir orðaforða barna í fyrsta bekk. Niðurstöður rannsóknarinnar benda til þess að tvítyngd börn geta lært fleiri orð og fengið dýpri skilning á orðum í leikskólanum þar sem heyrst mikið af orðum sem birtast í samhengi orðræðu sem styðja við skilninginn (Aukrust og Rydland; 2011).

Gerðar hafa verið rannsóknir á því hve hátt hlutfall orða í texta börn þurfa að skilja til að ná góðum lesskilningi, það er talað um orðaþröskuld. Til að geta svarað rúmlega 50% spurninga úr texta þurfa nemendur að þekkja og skilja 95% orðanna úr honum (Laufer og Ravenhorst-Kalovski, 2010). Gerð var íslensk rannsókn á tengslum orðskilnings og lesskilnings í náttúrufræði hjá börnum, þar kom fram að til að ná 70% lesskilningi þurftu nemendur að skilja tæplega 98% orðanna í textanum (Erla Lind Þórisdóttir, 2017).

Nauðsynlegt er að nýta alla möguleika til að auðga orðaforða tvítyngdra barna og kennarar geta ekki litið fram hjá þörfum tvítyngdra barna. Börn læra orðaforða dagsdaglega með því að hafa samskipti við aðra og gott er að nota fjölbreyttan orðaforða í samræðum við barnið. Áhersla á orðaforðaaukningu barnanna getur aukið lesskilning þeirra og þar með velgengni í námi. Það skiptir miklu máli fyrir börn af erlendum uppruna að þau geti lært það sem þau eiga að læra í skólanum eins og jafnaldrar sínir og geti tekið raunverulegan þátt í daglegu starfi í skólanum.

Það þarf að hafa í huga að kennurum ber að greina það strax ef barn er með slakan orðaforða því ef ekkert er að gert eykst munur á orðaforða tvítyngdra og eintýngdra barna með aldrinum. Snemmtæk íhlutun er það sem mestu máli skiptir og getur haft úrslitaáhrif á gengi barns í námi. Mikilvægt er að líta til niðurstaðna rannsókna sem sýnt hafa fram á að með markvissum kennsluáðferðum er hægt að koma til móts við börn sem hafa annað móðurmál en íslensku og veita þeim þann stuðning sem þau þurfa á að halda (August, D., og ofl., 2005; Lervåg og Aukrust, 2010).

Móðurmál

Í Aðalnámskrá grunnskóla segir um móðurmál nemenda: „Það er mikilvægt fyrir sjálfsmynd nemenda með annað móðurmál en íslensku að tekið sé tillit til þekkingar þeirra og færni í eigin móðurmáli og nauðsynlegt að þeir viðhaldi því.” (Aðalnámskrá grunnskóla, 2011).

Þegar barn lærir nýtt tungumál fer gríðarlegur tími í að læra að orða hugsun sína og tileinka sér fjölbreyttan orðaforða til að geta tjáð sig. Því telja margir fræðimenn að mikilvægur stuðningur við máltöku seinna máls/annars máls sé að styðja samhliða við móðurmál barnsins (August ofl., 2005 ; Birna Arnsbjörnsdóttir, 2008; Cummins, 2001; Erna Árnardóttir, 2000). Börn þurfa að fá tækifæri til að tengja nýja þekkingu við fyrri þekkingu. Á þennan hátt er móðurmálið mikilvæg undirstaða málsklnings á nýja málinu. Því betri móðurmálsþekking, þeim mun meiri bakgrunnsþekking, þá vita þau frekar hvað býr á bak við orðið í nýja málinu sem leiðir betur til þess að tvítyngda barnið getur yfirfært og man merkingu orðsins (Cummins, 2001). Með móðurmálskennslu er verið að brúa bilið milli málþroska í móðurmáli og íslensku. Gott vald á eigin móðurmáli er forsenda þess að nemendur geti tileinkað sé nýja tungumálið af öryggi. Foreldrar eru hvattir til að vinna með barninu á móðurmáli sínu og kenna barninu að lesa á því m.a. með því að ná sér í lestrarbækur, myndbönd og tónlist svo eitthvað sé nefnt.

Foreldrasamstarf

Gott samstarf heimila og skóla er gríðarlega mikilvægt fyrir nám barna (Castro o.fl., 2015). Samvinna er lykilatriðið og þurfa kennarar og forráðamenn barna að gera sér grein fyrir því að vinna þeirra þarf að vera samvinna og samtvinnuð þar sem unnið er að sama markmiðinu. Báðir aðilar eru sérfræðingar á sínu sviði þegar kemur að uppeldi barna en hafa þó mismunandi skilning eða þekkingu á sömu aðstæðunum.

Virk þátttaka foreldra í skólastarfinu auðveldar aðlögun allra sem að skólastarfinu koma. Í náminu þarf að byggja upp skilning á námsefni, þróa færni hjá nemendum og viðhalda áhuga þeirra. Jafnframt vitum við að ýmislegt getur haft áhrif á menningar- og félagsauð barna og oft er raunin sú að fjölskyldur barna af erlendum uppruna hafa ekki vitneskju um þau tækifæri sem bjóðast innan skólanna og í nærsamfélaginu. Það er því mikilvægt hlutverk skólanna að veita þessar upplýsingar, samvinna þessara aðila þarf að vera gagnkvæm og stuðla að því að efla nám nemenda. Væntingar foreldra segja okkur mikið um þeirra persónulegu og/eða

menningarlegu gildi og ástæðuna fyrir því að þeir ala börnin sín upp eins og þeir gera. Því þarf að hlusta vel á það sem þeir hafa fram að færa. Hins vegar hafa foreldrar einnig stundum ekki vitneskju eða þá hafa ólíkan skilning á menntastefnu, Menntun fyrir alla, og því mjög mikilvægt að útskýra áherslur í skólastarfi á Íslandi til að fyrirbyggja misskilning (Hermína Gunnþórsdóttir, Stéphanie Barillé og Markus Meckl, 2017).

Að byrja í nýjum skóla í nýju landi er mikið álag og því mikilvægt að vanda til verka. Í starfinu með barninu ættu starfsmenn að leggja áherslu á góð samskipti og samvinnu við foreldra strax við fyrstu kynni. Mikilvægt er að boða til móttökufundar með foreldrum og túlki (ef þarf) áður en barn byrjar í skólanum þar sem skólinn fær góðar grunnupplýsingar um barnið, bakgrunn þess, menningu og siði. Á fundinum fá foreldrar greinargóðar upplýsingar um skólastarfið. Skólahúsnæði þarf að kynna vel fyrir börnum og foreldrum og hvernig skólabyrjun er háttað.

Móttaka barns af erlendum uppruna í leik- og grunnskóla

Mál sem huga þarf að í upphafi

Lögheimili

Skilyrði fyrir leikskóladvöl barns er að lögheimili þess (skv. Þjóðskrá) og föst búseta sé í Sveitarfélaginu Árborg og að foreldrar barnsins séu ekki í vanskilum við sveitarfélagið vegna leikskólagjalda.

Foreldrar sem hyggjast flytja í Árborg geta sótt um leikskóladvöl fyrir barn sitt. Leikskólalássi er ekki úthlutað nema barnið eigi lögheimili í Árborg.

Reglur um leikskóla í Árborg: <https://strondin.arborg.is/wp-content/uploads/2019/08/Reglur-um-leiksk%C3%B3la-%C3%AD-%C3%81rborg-2019.pdf>

Dvalarleyfi

Meginreglan í leik- og grunnskólum Árborgar er að veita nemendum, sem eru innflytjendur, skólavist eins fljótt og auðið er. Ekki er beðið eftir að þeir fái dvalarleyfi, heldur er áhersla lögð á að umsóknarferli sé komið af stað vegna þeirra. Meðan á umsóknarferli stendur eru nemendur utan Þjóðskrár, en skráðir um leið og formlegt dvalarleyfi hefur verið afgreitt. Ástæða fyrir töfum á leyfisveitingu getur verið sú að foreldrar hafi ekki skilað umbeðnum gögnum til Þjóðskrár, s.s. ljósriti af vegabréfi, forsjárgögnum, staðfestu frumriti af

fæðingarvottorði, húsnæðisvottorði eða þýðingu löggiltra skjalabýðenda á erlendum umbeðnum gögnum.

Nánari upplýsingar má finna á vef Þjóðskrár <https://www.skra.is>.

Kennitala

Öll börn verða að hafa kennitölu. Foreldri verður að sækja um kennitölu fyrir barnið og vera sjálf með útgefið dvalarleyfi og skráð í Þjóðskrá. Hafi nemandi ekki fengið dvalarleyfi eða kennitölu er foreldrum bent á að sækja um strax, þegar staðfesting liggur fyrir að það ferli sé hafið er nemandi velkominn í skólann.

Heilbrigðisvottorð

Þegar erlendir foreldrar sækja um er mikilvægt að tekið sé fram við foreldra að heilbrigðisvottorð og bólusetningarvottorð þurfi að fylgja umsókn um skólavist. Samkvæmt verklagsreglum sóttvarnarlæknis skulu þau börn sem koma til landsins frá eftirtöldum svæðum gangast undir læknisrannsókn vegna sóttnæmra sjúkdóma:

- Mið- og Suður Ameríku, þ.m.t. Mexíkó
- Löndum í Evrópu sem eru utan evrópska efnahagssvæðisins (EES)
- Asíu
- Afríku

Nemendur sem koma frá eftirtöldum ríkjum þurfa hins vegar ekki að framvísa

læknisvottorði:

- Löndum innan EES
- Sviss
- Bandaríkjunum
- Kanada
- Ástralíu
- Nýja Sjálandi

Verklagsreglur um læknisrannsókn á fólki sem flyst til Íslands má finna hér: <http://www.landlaeknir.is/servlet/file/store93/item31084/Endurskoðaðar%20verklagsreglur26.01.2017.pdf>

Göngudeild Sóttvarna annast heilbrigðisskoðun innflytjenda og gefur út heilbrigðisvottorð þeim til handa sem sækja um atvinnu- og dvalarleyfi á Íslandi. Hægt er að panta tíma í skoðun í síma 585-1390 alla virka daga frá klukkan 8:30 – 16:00.

<https://www.heilsugaeslan.is/serthjonusta/gongudeild-sottvarna/#Tab1>

Stöðumat

Stöðumat er samvinnuverkefni skólalþjónustu Árborgar, Hafnarfjarðar og Reykjanesbæjar. Efnið var þýtt og staðfært og prufukeyrt í þátttökuskólum sveitarfélaganna.

Stöðumatið er hýst á vefsíðu Menntamálastofnunar Svíþjóðar:

<https://bp.skolverket.se/web/kartlaggningsmaterial/start>.

Efni stöðumatsins á íslensku er aðgengilegt til útprintunar á vefsíðu Menntamálastofnunar:

<https://mms.is/stodumat-fyrir-erlenda-nemendur>.

Markmiðið með stöðumatinu er að styðja við vinnu skólanna varðandi mat á þekkingu nemenda af erlendum uppruna þannig að skólinn geti undirbúið og aðlagð kennsluna að þörfum nemandans og þekkingargrunni hans.

Allir nemendur af erlendum uppruna tala eitt eða fleiri tungumál og geta gegnum tungumálið sýnt þekkingu sína og sagt frá reynslu sinni. Hæfni nemandans í að lesa og skrifa ýmiss konar texta á mismunandi formi og eiga í samskiptum við aðra er mikilvæg í öllum námsgreinum. Tungumálið hefur einnig félagslegt og merkingarlegt hlutverk í náminu.

Stöðumat fyrir leikskóla

Stöðumat fyrir leikskóla er í þróunarferli hjá í Leikskólanum Árbæ í Sveitarfélaginu Árborg. Á árinu 2019-2020 var byrjað að leggja stöðumat fyrir 5 ára nemendur þar.

Markmið stöðumatsins *Könnum málið* er að kortleggja mál-, lestrar- og ritunarfærni nemenda til að geta skipulagt áframhaldandi kennslu og til að koma auga á þá sem þurfa meiri íhlutun. Einnig til að finna þá sem þurfa auknar áskoranir. Stöðumatið er lagt fyrir á haustönn fyrir nemendur á síðasta ári í leikskóla og er skipt í 4 verkefni:

1. Við segjum frá og lýsum
2. Við hlustum og ræðum saman
3. Við tjáum okkur með táknum og bókstöfum
4. Við greinum í sundur orð og máhljóð

Stöðumatinu *Könnum stærðfræðina* er skipt í 5 verkefni:

1. Flokkun
2. Mynstur
3. Teningaspil
4. Sandur /hrísgrjón
5. Leikvöllurinn

Stöðumat fyrir grunnskóla

Skólastjóri ber ábyrgð á framkvæmd stöðumatsins og ákveður hver leggur matið fyrir.

Stöðumatið er lagt fyrir á því tungumáli sem nemandinn skilur, helst á því tungumáli sem nemandinn er sterkastur í. Það getur verið móturmál nemandans en það getur líka verið annað eða þriðja tungumálið sem nemandinn hefur lært innan eða utan heimilis.

Efnið inniheldur :

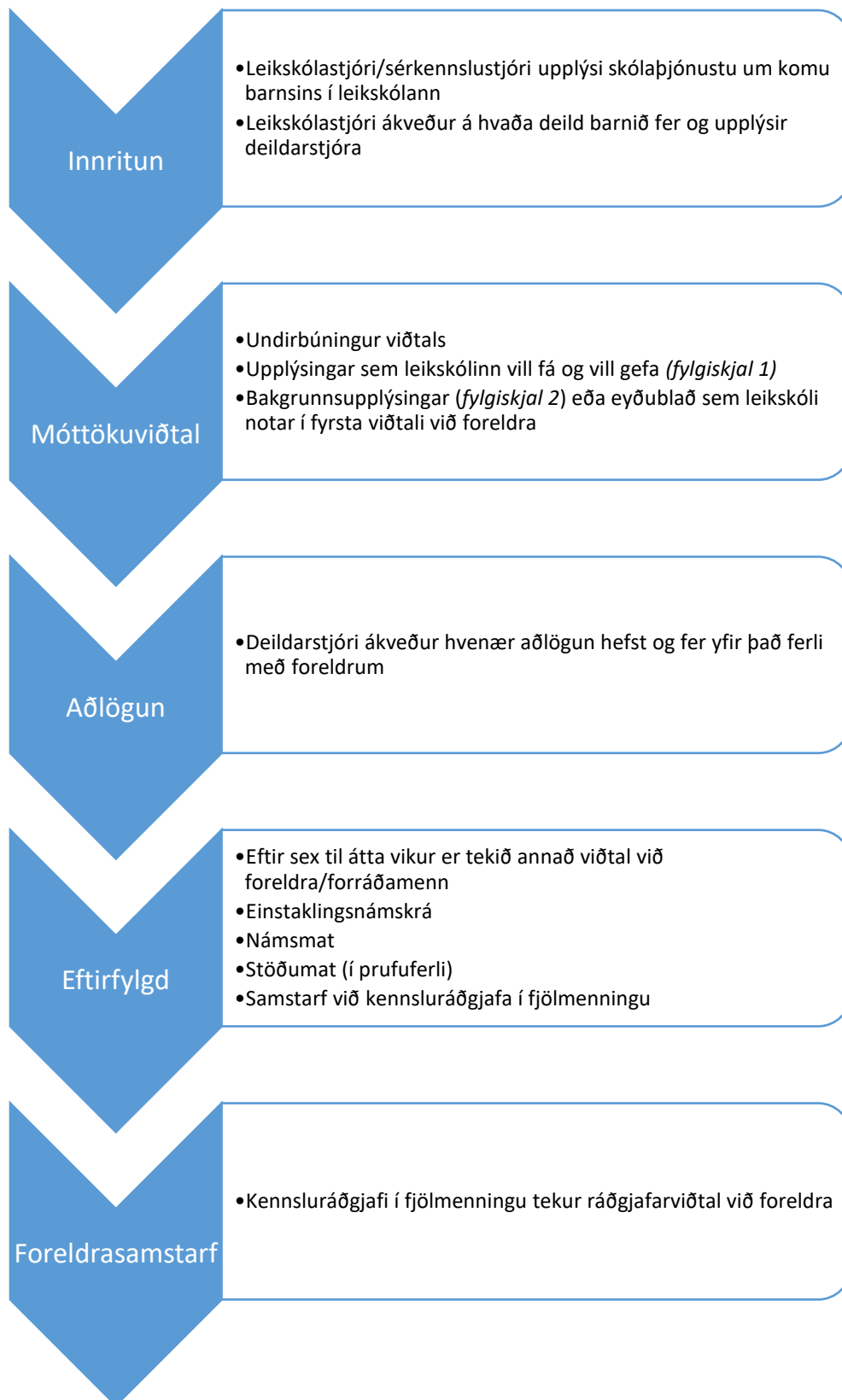
Stig 1: tungumál nemandans og reynslu hans

Stig 2: þekkingu nemandans í nokkrum mikilvægum þáttum náms – læsi og talnaskilningi

Stig 3: þekking nemandans í öðrum námsgreinum (er í undirbúningi)

Leikskólahluti

Móttökuferli í leikskólum v/nemanda með fjölmennningarlegan bakgrunn

Innritun

Við innritun í leikskóla Árborgar þarf að tilkynna skólaþjónustu um komu nemanda með fjölmennningarlegan bakgrunn. Leikskólastjóri ákveður á hvaða deild barnið fer og deildarstjóri er upplýstur um komu barnsins.

Móttökuvíðtal

- Deildarstjóri ákveður hvenær aðlögun hefst og hver sjái um aðlögun barnsins.
- Ákveðinn er tími fyrir móttökuvíðtal sem þarf að undirbúa mjög vel.
- Fyrsta víðtal fer fram með forráðamönnum ásamt túlki, deildarstjóra og/eða sérkennslustjóra. Aðkoma kennsluráðgjafa í fjölmenningu ef þörf er á.
- Gott er að nýta eyðublað fyrir bakgrunnsupplýsingar í *fylgiskjali 2* og/eða eyðublað sem leikskóli notar í fyrsta víðtali við foreldra. Gátlisti fyrir móttökuvíðtalið er í *fylgiskjali 1*.
Ekki þarf að nota allar spurningar sem eru í *fylgiskjöllum 1 og 2* í fyrsta víðtali, gott að geyma einhverjar í eftirfölgnivíðtöl.
- Í móttökuvíðtali þarf að gefa foreldrum /forráðamönnum sem bestar upplýsingar um leikskólann en þó verður að hafa í huga að of mikið upplýsingaflæði skilar sér ekki alltaf.
- Gott er að bjóða foreldrum blað og penna til að punkta hjá sér ef þau vilja.
- Í lok víðtals er ákveðinn tími fyrir næsta víðtal (eftir 6-8 vikur) og er þá staðan skoðuð með tilliti til líðan barnsins og hvernig áframhald leikskólagöngunnar verður.
- Eftir móttökuvíðtal er mikilvægt að deildarstjóri upplýsi þá starfsmenn sem koma til með að sinna barninu um það sem skiptir máli.

Eftirfylgd

Eftir u.þ.b. sex til átta vikur er tímabært að taka annað víðtal við foreldra/forráðamenn. Deildarstjóri þarf að taka stöðuna á líðan barnsins og upplifun foreldra/forráðamanna í nýjum leikskóla. Það samtal þarf að sníða að hverri og einni fjölskyldu.

Mikilvægt er að fylgjast með framförum nemenda til að fullvíst sé að þeir séu að þróa íslenskufærni sína í samræmi við getu og aðstæður. Umfang og aðferðir við matið skulu þó

vera í samræmi við markmið og kennslu eins og lagt hefur verið upp með í einstaklingsnámskrá viðkomandi nemanda.

Í hverjum leikskóla þarf teymi sem hefur það hlutverk að hafa yfirsýn yfir hvernig erlendur nemendum gengur í námi og félagslega. Í slíkum teyimum skiptir máli að séu stjórnendur leikskólans og kennsluráðgjafi í fjölmenningu og þeir fundi reglulega.

Foreldrasamstarf

Mikilvægt er að foreldrar/forráðamenn séu reglulega upplýstir um líðan og námslega stöðu barna sinna og um leiðir til að aðstoða börn sín í námi ef þarf. Kennsluráðgjafi í fjölmenningu í samstarfi við sérkennslustjóra tekur ráðgjafarviðtal við foreldra tvítýngdra barna á fyrsta ári barnsins í leikskóla. Leikskólinn sendir beiðni til skólalátnustu.

Innritun í grunnskóla

Á heimasíðu Árborgar má finna netföng allra grunnskóla Árborgar á einum stað. Þar geta foreldrar séð myndir og heiti skólanna til að afla sér upplýsinga um sinn hverfisskóla. Linkur á netfangasíðu grunnskólanna er [hér](#).

Hvað er hægt að gera í leikskólanum áður en barnið kemur ?

Góður undirbúningur fyrir komu barna með annað tungumál skiptir miklu máli.

Mikilvægt er að starfsfólk skólanna sækji námskeið og fræðist um vinnu með fjölbreyttri menningu og mismunandi uppruna nemenda sinna. Einnig er mikilvægt að kennarar í skólunum afli sér aukinnar þekkingar á kennslu íslensku sem annars tungumáls. Áður en barn hefur leikskólagöngu er brýnt að allir starfsmenn á deildinni kynni sér leiðir fyrir barnið til að skilja og gera sig skiljanlegt. Það er hægt að gera á ýmsan hátt t.d.:

- undirbúa myndrænt skipulag sem tengist athöfnum og viðfangsefnum í daglegu starfi leikskólans
- nota tákni með tali
- búa til myndræna samskiptabók milli leikskóla og heimilis, leikskóli og heimili skiptast á myndum af nánasta umhverfi barnsins, sem eykur skilning og tengsl milli heimilis og skóla
- læra nokkur ákveðin lykilorð á móðurmáli barnsins

Mikilvægt er að leggja áherslu á öryggi og vellíðan barnsins. Barn sem kemur inn í nýtt málumhverfi þarf sveigjanleika og tíma til að aðlagast nýjum og ókunnum aðstæðum og ná góðum tengslum við starfsfólk deildarinnar.

Málörvun

Leikskólinn gegnir lykilhlutverki í íslenskunámi tvítyngdra barna og allir starfsmenn leikskólanna eru mikilvægir í kennslu í íslensku sem öðru máli.

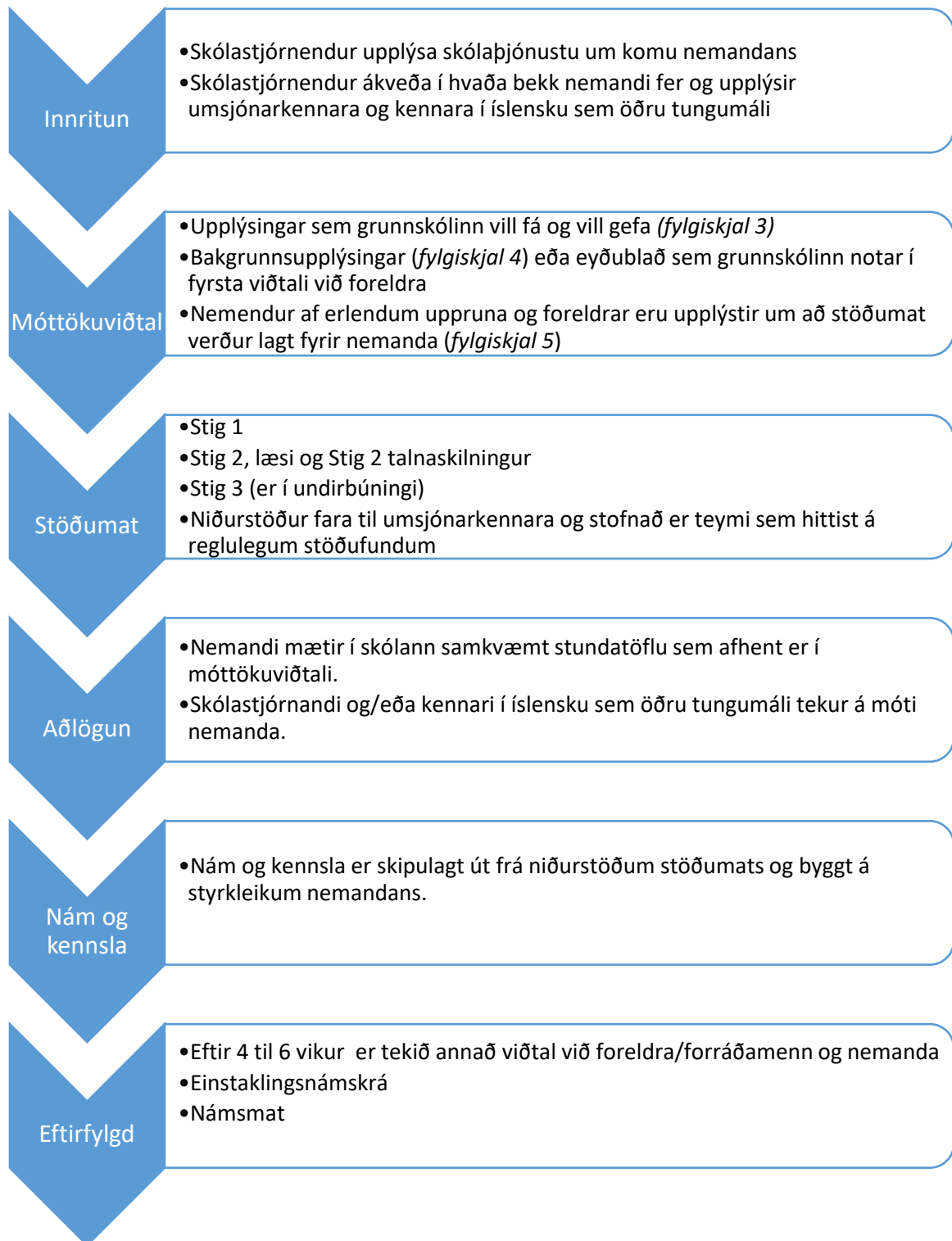
Hugmyndir:

- **Velkomin spjald** á ýmsum tungumálum við innganginn í leikskólann
- Leggja áherslu á myndrænt nám fyrir orðaforða og lesskilning, tengja texta og mynd
- Veitið börnunum hlutverk og tækifæri til að aðstoða í samstarfi við börnin á deildinni (t.d. borðþjónn, veðurfræðingur)
- **Orðaspjallsaðferð** gefur möguleika á því að auðga sögustundir og gefur börnum tækifæri til þess að læra ný og fjölbreytt orð sem ekki verða á vegi þeirra í daglegu tali. Orðaspjall á að framkvæma með það í huga að börn læri ekki ný orð eingöngu með því að heyra þau, heldur einnig með því að ræða um orðið, heyra það og nota í fjölbreyttu samhengi.
- **Lubbi finnur málbein** er kennsluefni sem byggir á að læra máhljóðin, stafina og orðaforða á lifandi hátt í gegnum texta, leik og tónlist.
- **Lærum og leikum með hljóðin** er kennsluefni fyrir máhljóð, stafi og orðaforða. Það byggir einnig á fjölbreyttum aðferðum til að efla framburð, hljóðamyndun og hlustun.
- **Sól-bækurnar**, í þeim eru hugmyndir og tillögur að leikjum til að styrkja og efla ákveðna þætti málproska.
- **Þemavinna**, til dæmis könnunaraðferðin, þar sem unnið er út frá fyrir fram ákveðnu verkefni eða hugtaki þar sem orðakennsla er höfð að leiðarljósi. Þekking barnsins er dýpkuð á tilteknu viðfangsefni.
- Leiklist, söngur og annað tjáningarform sem vekur áhuga barnanna.
- Setja orð á alla hluti og athafnir.

- **10 mínútna reglan**, hver starfsmaður setji sér það markmið að tala við hvert barn í að minnsta kosti 10 mínútur á dag: https://erlendir.akmennt.is/wp-content/uploads/2019/02/Gefdu_10_Baeklingur_Frida_rvik.pdf
- **Fjöltungissamskiptabók**, bók sem fer reglulega milli heimilis og skóla, er byggð á áhugasviði, upplifun og reynslu barnsins í daglegu lífi.
- Mikilvægt er að starfsmenn séu meðvitaðir um að tala á eðlilegan hátt við barnið án þess að hækka röddina eða einfalda málið of mikið.
- Leggja áherslu á samskipti og samræður allra í leik og starfi.
- Upplýsa foreldra um bækur og efni sem verið er að lesa í leikskólanum. Hvetja til lesturs og samræðna um bækur og myndir á heimamáli.
- **Bókaormurinn** er ein leið til að tengja heimili og skóla í gegnum lestur.
- **Orðaforðalisti Menntamálastofnunar** er hugtakalisti sem hægt er að hafa til hliðsjónar þegar unnið er að orðaforðaeftingu með börnum á leikskólaaldri: <https://vefir.mms.is/flettibaekur/namsefni/ordafordalisti/>
- **Orðaleikur** er námsefni sem getur nýst á fjölbreyttan hátt í leikskólastarfi og fyrir alla sem vilja læra einfaldar aðferðir til að efla orðanám barna. Námsefnið miðar að því að kenna grunnorðaforða íslenskunnar á fjölbreyttan hátt og mynda þannig krækjur til að kenna flóknari orð [Orðaleikur \(google.com\)](https://www.google.com)
- **Tungumál er gjöf** er stuðningsefni fyrir leikskólakennara til að skipuleggja starfið með börnunum í leikskólanum og styðja foreldra við að efla mál og læsi barna sinna á heimavelli. <https://www.tungumalergjof.com/>
- **Leitið að skilaboðum í barnabókum** gátlisti til þess að nota við að meta barnabækur út frá fjölmennningarlegu sjónarhorni https://reykjavik.is/sites/default/files/ymis_skiol/allir_med/leit_ad_skilabodum_i_barnabokum.pdf

Grunnskólahluti

Móttökuferli í grunnskólum v/nemanda með fjölmennningarlegan bakgrunn

Innritun

Við innritun í grunnskóla Árborgar þarf að upplýsa skólaþjónustu um komu nemanda með fjölmenningslegan bakgrunn.

- Farið er eftir fyrir fram ákveðinni móttökuáætlun við móttöku nemandans.
- Skólastjórnendur ákveða í hvaða bekk nemandi fer og upplýsa umsjónarkennara og kennara í íslensku sem öðru máli um að von sé á nýjum nemanda.
- Umsjónarkennari í samstarfi við deildarstjóra fjölmenningsardeildar/kennara í íslensku sem öðru tungumáli ákveður tíma fyrir móttökuvíðtal og hvenær aðlögun hefst.
- Deildarstjóri viðkomandi stigs tilkynnir jafnframt öðrum kennurum sem koma að nemandanum í skólanum og í hvaða bekk hann fer.

Móttökuvíðtal

Víðtal er tekið við:

- nemendur af erlendum uppruna sem búnir eru að vera í leikskóla á Íslandi og fara í 1.bekk
- nemendur af erlendum uppruna sem eru nýkomnir til landsins. Foreldrar ásamt nemanda eru upplýstir um að það verði lagt stöðumat fyrir nemanda. Blað (*fylgiskjal 5*) "*Velkomin í íslenskt skólakerfi*" https://mms.is/sites/mms.is/files/3._velkomin_i_islenskt_skolakerfi.pdf og á viðkomandi tungumáli er afhent, sjá <https://bp.skolverket.se/web/handledning/start>
- nemendur af erlendum uppruna sem hafa búið á Íslandi og flytja á milli grunnskóla. Skólastjórnendur taka ákvörðun um það eftir þörfum.

Móttökuvíðtalið sitja foreldrar/forráðmenn, nemandi, túlkur og umsjónarkennari ásamt deildarstjóra fjölmenningsardeildar/kennara í íslensku sem öðru máli sem sjá um móttöku nemandans. Aðkoma kennsluráðgjafa í fjölmenningu ef þörf er á. Fundur er ekki síðar en degi áður en nemandi byrjar í skólanum. Móttökufund þarf að undirbúa vel.

- Undibúningur móttökuvíðtals: Upplýsingar sem skólinn vill gefa og vill fá, sjá *fylgiskjal 3*
- Bakgrunnsupplýsingar um nemandann ef mögulegt er, sjá *fylgiskjal 4*

- Kynna fyrir nemanda og foreldrum að gerð verði einstaklingsáætlun og sér stundatafla þar sem fram kemur hvernig stuðningi er háttað
- Ákveðinn er fundartími eftirfylgnifundar eftir fjórar til sex vikur og er þá staða nemandans skoðuð með tilliti til þess hvernig honum líður og hvernig áframhaldið er hugsað hvað varðar kennslu nemandans.

Eftir móttökuvíðtal er mjög mikilvægt að umsjónarkennari upplýsi alla þá kennara sem koma til með að kenna nýja nemandanum um allt það sem skiptir máli. Sundkennarar þurfa t.d. að vita hvort nemandinn er ósyndur eða vatnshræddur.

Stöðumat

Í grunnskólum Árborgar er stöðumat lagt fyrir nýja nemendur af erlendum uppruna og fyrir íslenska nemendur sem hafa búið erlendis lengur en 4 ár.

- Mat á þekkingu nemandans þarf að fara fram fljótlega, í síðasta lagi tveimur mánuðum frá því tekið er á móti nemandanum í skólann.
- Það er á ábyrgð skólustjóra að kennarar og annað starfsfólk þekki og fylgi framkvæmd stöðumatsins. Skólustjóri þarf einnig að sjá til þess að nemendum bjóðist nám á meðan á stöðumatinu stendur.
- Stöðumatsviðtalið er áætlað að hámarki 70 mínútur með túlki. Viðtölin eru samtals þrjú og er áætlað að þau taki 3x70 mínútur.
- Stöðumatið er lagt fyrir á tungumáli sem nemandinn skilur, helst á því tungumáli sem nemandinn er sterkastur í.
- Túlkunin getur farið fram í skólanum, gegnum síma eða með fjarfundabúnaði. Það er mikilvægt að túlkurinn sé vel undirbúinn og hafi fengið upplýsingar um efnið fyrirfram t.d. kemur hálf tíma fyrir.

Mikilvægt er að vinna í teyrum (skólustjóri, kennari í íslensku sem öðru tungumáli, deildarstjóri stoðþjónustu, sérkennari) og ákveða hverjir munu sjá um að leggja matið fyrir.

Stöðumat geta lagt fyrir:

- Kennari í íslensku sem öðru máli ásamt túlki
- Deildarstjóri stoðþjónustu ásamt túlki
- Tví- og fjöltyngdur kennari
- Sérkennari til að meta nemendur með sérþarfir

Fjöiltyngdir kennarar/starfsmenn eru mikilvæg auðlind í fyrirlögninni. Þeir þekkja íslenska skólakerfið og geta skilið fyrri reynslu nemandans. Þessi þekking fjöltyngdra kennara getur auðveldað nemandanum að segja frá fyrri reynslu.

Sá sem leggur stöðumatið (stig 2, læsi og talnaskilningur) fyrir þarf að skilja og túlka svar nemandans og koma með réttar viðbótarspurningar þannig að nemandinn fái möguleika á að sýna þekkingu sína.

Stig 3 geta lagt fyrir: (er í undirbúningi)

- Faggreinakennari ásamt túlki.
- Tví- og fjöltyngdur kennari
- Sérkennari til að meta nemendur með sérþarfir

Sá sem leggur stöðumatið stig 3 fyrir þarf faggreinaþekkingu til að geta metið, skilið og túlkað svar nemandans og komið með réttar viðbótarspurningar þannig að nemandinn geti sýnt þekkingu sína.

Niðurstöðum úr viðtölum þarf að skila til umsjónarkennara og mikilvægt er að stofna teymi og skipuleggja í framhaldi stöðufundi ásamt foreldrum, nemanda, umsjónarkennara og túlk ef þarf. Aðkoma kennsluráðgjafa í fjölmenningu ef þörf er á. Kennsluáætlun eða einstaklingsáætlun og markmiðssetning verður auðveldari með öllum upplýsingum sem komu fram í viðtölum.

[Aðlögun hefst/nemandi mætir í skólann](#)

Nemandi mætir í skólann samkvæmt stundatöflu sem afhent er í móttökuviðtali. Hann kemur á skrifstofuna en þar tekur skólastjórnandi og/eða kennari í íslensku sem öðru tungumáli á móti honum. Nemandi mætir í skólann samkvæmt skipulagi sem hefur verið ákveðið. Umsjónarkennari undirbýr bekkinn fyrir komu nýs nemanda.

[Nám og kennsla](#)

Mikilvægt er að umsjónarkennari bekkjarins undirbúi komu nemenda af erlendum uppruna og upplýsi jafnframt foreldra. Gott er að nýta haustfund með foreldrum, eða nota tölvupóst ef sá fundur er liðinn, og athuga hvort einhverjir foreldrar í bekknum hefðu áhuga á að vera vinaforeldrar fjölskyldu af erlendum uppruna í bekknum og aðstoða hana við að lesa skilaboð frá skólanum, segja þeim frá viðburðum á vegum foreldra o.fl. Þá væri hægt að bjóða erlendum fjölskyldum slík tengsl ef þær hefðu hug á því.

Gott er að nota móttökuverkfærið Velkomin þegar nýr nemandi af erlendum uppruna kemur í bekkinn: <http://tungumalatorg.is/velkomin/>

Það þarf að skipuleggja nám og kennslu út frá niðurstöðum stöðumats og byggja á styrkleikum nemandans.

- Nemendur ættu að vera í almennum bekk í öllum námsgreinum sem þeir ráða við og fá til þess nauðsynlegan stuðning, t.d. snjalltæki, aðkomu kennara sem talar móðurmál nemandans.
- Stuðningstímar með áherslu á grunnorðaforða og orðaforða skólamáls, ÍSAT kennsla.
- Samvinna og samstarf allra kennara sem koma að nemandanum er mjög mikilvæg.
- Mat á stöðu nemenda þarf alltaf að vera í samræmi við það námsefni sem lagt er til grundvallar.
- Endurskoða þarf kennslu- og einstaklingsáætlanir reglulega.
- Hafa þarf í huga að nemendur með stutta/brotakennda skólagöngu að baki geta þurft stuðning til lengri tíma.

Nauðsynlegt er að ræða dönskunám eða undanþágu frá því sjá *fylgiskjal 7*. Athugið að ef nemendur læra ekki dönsku í grunnskóla þarf að huga að því varðandi framhaldsskóla.

Eftirfylgd og langtímastuðningur

Þegar nemandinn hefur verið í bekknum í ákveðinn tíma, t.d. 4 – 5 vikur er gott að umsjónarkennari og deildarstjóri fjölmeningardeildar/kennari í íslensku sem öðru tungumáli taki stöðuna á náminu og líðan nemandans og upplifun í nýjum skóla og boði nemanda og foreldra í viðtal. Það samtal þarf að sníða að að hverri og einni fjölskyldu en til er eyðublað (*fylgiskjal 6*) sem nýta má. Í þessu viðtali er upplagt að fara yfir möguleika til frístunda og kynna frístundastyrk Árborgar.

Mikilvægt er að fundir séu skipulagðir fram í tímann og haldnir reglulega, t.d. á 6-8 vikna fresti á fyrsta ári nemanda í skólanum. Kennsluráðgjafi í fjölmeningu hefur umsjón með kennslu nýkominna nemenda af erlendum uppruna og er til stuðnings fyrir kennara, foreldra og nemanda.

Nauðsynlegt er að hafa einstaklingsnámskrá til að tryggja stuðning og eftirfylgni við nemandann og hans framfarir.

Í hverjum grunnskóla þarf teymi sem hefur það hlutverk að hafa yfirsýn yfir hvernig nemendum af erlendum uppruna gengur í námi og félagslega. Í teyminu þurfa að vera stjórnendur skólans, kennsluráðgjafi í fjölmenningu, kennari í íslensku sem öðru tungumáli og funda reglulega.

Innritun í framhaldskóla

Inni á vef fræðslusvið Akureyrar <https://erlendir.akmennt.is/index.php/2020/05/07/skil-milli-grunnskola-og-framhaldsskola/> má finna eyðublöð (á bls.5-6) sem kennarar og námsráðgjafar geta notað til að skila upplýsingum um nemanda milli skólastiga. Þar er bæði hægt að fylla inn upplýsingar um hve lengi nemandi hefur verið á Íslandi, hvaða aðstoð hann hefur fengið, upplýsingar um tungumál foreldra, óskir um túlkþjónustu og fleira.

Byggjum brú frá grunnskóla til framhaldsskóla:

https://erlendir.akmennt.is/wp-content/uploads/2020/03/Byggjum-bru_17.03.20.pdf.

Aðkoma kennsluráðgjafa í fjölmenningu ef þörf er á.

Hvað er hægt að gera í skólanum áður en nemandinn kemur ?

Góður undirbúningur fyrir komu barna með annað tungumál skiptir miklu máli. Mikilvægt er að starfsfólk skólanna sækji námskeið og fræðist um vinnu með fjöltyngdum nemendum og temji sér um leið fordómaleysi og jákvæðni gagnvart fjölbreyttri menningu og mismunandi uppruna nemenda sinna. Einnig er mikilvægt að kennarar í skólunum afli sér aukinnar þekkingar á kennslu íslensku sem annars tungumáls.

Áður en barn hefur grunnskólagöngu er brýnt að allir starfsmenn sem koma að nemandanum á hverju skólastigi kynni sér leiðir fyrir nemandann til að skilja og gera sig skiljanlegan.

Það er hægt að gera á ýmsan hátt t.d.:

- Undirbúa skipulag sem tengist athöfnum og viðfangsefnum í daglegu starfi skólans.
- Læra nokkur ákveðin lykilorð á móðurmáli nemandans.

- Mikilvægt er að leggja áherslu á öryggi og vellíðan nemandans. Nemandi sem kemur í nýtt málumhverfi þarf sveigjanleika og tíma til að aðlagast nýjum og ókunnum aðstæðum og ná góðum tengslum í skólaumhverfinu.
- Mikilvægt er að vanda vel til verka í undirbúningi áður en nemandinn kemur í hópinn/bekkinn. Það er hægt að gera á ýmsan máta eins og að ræða um heimalandið, finna landið á landakorti og ræða um tungumál og menningu. Þó ber að gæta þess að ýta ekki undir staðalmyndir.
- Gott getur verið að æfa hvernig nafn nemandans er borið fram.
- Það er mikilvægt að aðrir nemendur reyni að leggja sig fram um að vera góðir vinir og vera til staðar. Ágætt er að mynda vinateymi sem skiptist á að fylgja nýja nemandanum fyrstu dagana í skólanum, t.d. verkefnið „Tveir í takt“ <https://fraedsluskot.wixsite.com/heim/skjoel>
- Minna þarf nemendur á að tala frekar íslensku en ensku við nemandann því þannig lærir hann íslenskuna.
- Það getur hjálpað nemandanum að setja myndir við nöfn allra á borðin þeirra.
- Orðabók með mikilvægum orðum og setningum sem nýst geta nemandanum fyrstu dagana er eitthvað sem nemendur gætu útbúið með aðstoð umsjónarkennara.
- Gott er að merkja hluti í skólanum til að auðvelda nemandanum að læra íslensku.
- Velja sæti þar sem kennari nær auðveldlega til nemanda.

Hugmyndir að kennslu

- „**Velkomin**“ spjald á ýmsum tungumálum við innganginn í skólann einnig í kennslustofum
- **Námsefni sem er myndrænt** en sem jafnframt hæfir aldri viðkomandi. Myndræn tenging við texta og námsefni er mikilvæg til að byggja upp orðaforða og hjálpa nemendum að skilja það námsefni sem þau eru að vinna með.
- **Á vefsíðum** <https://erlendir.akmennt.is/> og <http://fjoldemning.kopavogur.is/grunnskolar/sjonraent-efni/> er að finna ýmislegt sjónrænt efni sem hægt er að nýta sér.
- **Orð vikunnar**, hér geta nemendur komið með orð á sínu tungumáli og á þennan hátt læra nemendur tungumál hver annars og kennari sýnir tungumálum áhuga.

- **Nýta bækur á mörgum tungumálum** sem eru aðgengilegar rafrænt eða á bókasöfnum t.d. bókasafn skólans, bókasafn móðurmáls
<https://www.facebook.com/bokasafnmodurmals/>
- **Rafræn tæki og námsmöguleikar á netinu.** Með notkun spjalddölu geta nemendur nýtt sér móðurmál sitt til skilnings á því efni sem þeim er ætlað að læra, t.d. námsbækur á pólsku <https://epodreczniki.pl/>.
- Mikilvægt er að útbúa banka með rafrænum bókum á fjölbreyttum tungumálum.
- **Rasmus**, verkefni í stærðfræði á mörgum tungumálum
http://rasmus.is/?fbclid=IwAR1GQ45Lnt25Prvdt_KckfvaGwTdTZz7fHk4zbv1lnITRC9De_1cDRffkWM.
- Þróa **samvinnuaðferðir** (t.d. PALS).
- Búa til **tvítyngdar orðabækur**. Kennari/nemandi skrifar á hverjum degi 1 eða 2 orð á íslensku. Foreldrar/barn skrifar á hverjum degi þýðingu orðsins á sínu tungumáli/heimatungumáli, tala um merkingu orðsins. Til að efla og auka skilning getur nemandi „teiknað“ orð (ef mögulegt er), klippt og límt mynd eða skrifað setningu o.fl. Orðabók er alltaf í lestrarmöppu. Orð eru valin eftir getu og aðstæðum/námsefni hverju sinni. Markmiðið með orðabókinni er að auðga íslenskan orðaforða og styðja virkt tvítyngi.
- **Orðaforðalisti Menntamálastofnunar** er hugtakalisti sem hægt er að hafa til hliðsjónar þegar unnið er að orðaforðaeftingu með börnum á leikskólaaldri en hentar einnig börnum á yngsta stigi skólans
<https://vefir.mms.is/flettibaekur/namsefni/ordafordalisti/>.
- **Orðaleikur** er námsefni sem getur nýst á fjölbreyttan hátt í skólastarfi og fyrir alla sem vilja læra einfaldar aðferðir til að efla orðanám barna. Námsefnið miðar að því að kenna grunnorðaforða íslenskunnar á fjölbreyttan hátt og mynda þannig krækjur til að kenna flóknari orð <https://sites.google.com/view/ordaleikur/heim>
- **Sjónrænn orðaforði.** Menntamálastofnun hefur útbúið verkefnið og aðferðir til að efla sjónrænan orðaforða en þar er að finna nokkrar tillögur að því hvernig þjálfar má lestur orðmynda. Verkefnið er að finna á vef stofnunarinnar <https://mms.is/frettir/sjonraenn-ordafordi>

- **Orð af orði** er kennsluáðferð sem hefur að markmiði að efla læsi og námsárangur grunnskólabarna <https://hagurbal.weebly.com/>
- **Leitið að skilaboðum í barnabókum**, gátlisti til þess að nota við að meta barnabækur út frá fjölmennningarlegu sjónarhorni https://reykjavik.is/sites/default/files/ymis_skjol/allir_med/leit_ad_skilabodum_i_barnabokum.pdf
- **Leikur að íslenskum orðum** – hentar öllum byrjendum http://vefir.mms.is/lao_is/
- **Orðasjóður** <http://vefir.mms.is/ordasjodur/index.htm>
<http://www.ismennt.is/not/thorri/aframislenska.htm>
- **Íslenska fyrir alla 1, 2, 3 og 4** <http://tungumalatorg.is/ifa/>
- „**Viltu læra íslensku?**“ - Sjónvarpsþættir og æfingar: http://tungumalatorg.is/viltu_laera_islensku/
- **Paxel** <http://paxel123.com/is/> hentar vel fyrir yngstu nemendur og byrjendur
- **Málfræðibókin mín** (3. hefti) er samin fyrir börn með annað móðurmál en íslensku sem hafa náð allgóðri færni í íslensku máli. Er einkum ætluð nemendum á mið- og unglíngastigi.
- **Krakkavefur mms.is** <https://mms.is/krakkavefir> Leikur að íslenskum orðum, Stafaleikir Bínu, Stafaleikir Búa, Stafaplánetur, Samhljóðar í himingeimnum, Lestur er leikur – Gott að nýta þessa vefi í byrjendakennslu.

Hagnýtar vefsíður

- **Vefsíða Fjölmennig í Árborg** á þremur tungumálum: ensku, íslensku og pólsku. Hér eru mikilvægar upplýsingar um Árborg, samfélagi, atvinnu, menntun og heilsu <https://fjolmenning.arborg.is/>
- **Inni á vef fræðsluviðs Akureyrarbæjar** er að finna mikið af hagnýtu efni: <http://erlendir.akmennt.is/>
- **Inn á vef Kópavogs um fjölmenningu og íslensku sem annað mál** hefur verið safnað námsefni og öðrum upplýsingum á nokkrum tungumálum <http://fjolmenning.kopavogur.is/>

- **Fræðsluskot** eru aðferðir eða hagnýt verkfæri fyrir alla kennara sem starfa í fjölmenningslegu kennsluumhverfi - <http://fraedsluskot.wixsite.com/heim>
- **Allir með en enginn eins** – fjölmennings í leikskóla - <http://reykjavik.is/allir-med>
- **Einn leikskóli – mörg tungumál.** Leiðarvísir um skráningu á framförum barna í íslensku sem öðru máli -
https://reykjavik.is/sites/default/files/einn_leikskoli_moerg_tungumal_skraning_framfoerum.pdf
- **Verkefni af leikskólanum Krílakoti á Dalvík** til að efla foreldrasamskipti
<https://www.dalvikurbyggd.is/krilakot/verkefni/soguskjodur>
- **Samtök Móðurmál** <https://www.facebook.com/Modurmal/> sinna móðurmálskennslu fyrir börn frá leikskólaaldri og rétt er að benda foreldrum á það.
- **Orðabók** <https://www.malid.is/>
- **Beygingarlýsing íslensks nútímamáls** <https://bin.arnastofnun.is/leit/hun>
- **Leiðarvísir um stuðning við móðurmál og virkt tvítýngi**
<https://www.stjornarradid.is/qaq/rit-og-skyrslur/stakt-rit/2020/10/26/Leidarvisir-um-studning-vid-modurmal-og-virkt-fjoltynqi-i-skola-og-fristundastarfi/>
- **Drög að stefnu Menntun barna og ungmenna með fjölbreyttan tungumála- og menningarbakgrunn að stefnu Menntun barna og ungmenna með fjölbreyttan tungumála- og menningarbakgrunn**
https://www.stjornarradid.is/library/01--Frettatenqt---myndir-og-skrar/MRN/Dr%C3%B6g%20a%C3%B0%20stefnu_menntun%20barna%20og%20ungmenna%20me%C3%B0%20fj%C3%B6lbreyttan%20tungum%C3%A1la-%20og%20menningarbakgrunn_260520.pdf
- **Miðja máls og læsis** <https://mml.reykjavik.is/>

Fjölmenningarteymi Árborgar (2020-2021)

Eva Hrönn Jónsdóttir, aðstoðaleikskólastjóri, Álfheimar
Sandra Anne Marie Vachon, deildarstjóri, Álfheimar
Katrín Kristjónsdóttir, leikskólaliði, Árbær
Elva Hrönn Alfreðsdóttir, deildarstjóri, Árbær
Harpa Kristín Hlöðversdóttir, sérkennslustjóri, Árbær
Guðlaug Ásgerður Eiríksdóttir, sérkennslu- og aðstoðaleikskólastjóri, Brimver/Æskukot
Sólrun Ósk Kristinsdóttir, háskólamenntaður starfsmaður með B.Ed., Brimver/Æskukot
Júlíana Auðunsdóttir, deildarstjóri, Hulduheimar
Sólveig Dögg Larsen, aðstoðaleikskólastjóri, Hulduheimar
Guðný Guðjónsdóttir, yfirproskapjálfi, Jötunheimar
Pascale Cécile Darricau, kennari, Jötunheimar
Hjördís Davíðsdóttir, kennari, BES
Halldóra Björk Guðmundsdóttir, kennari, BES
Ragnheiður Gísladóttir, kennari ÍSAT, Sunnulækjarskóli
Guðbjörg S. Kristjánsdóttir, deildarstjóri stoðþjónustu, Sunnulækjarskóli
Íris Huld Guðmundsdóttir, kennari, Sunnulækjarskóli
Anna Linda Sigurðardóttir, deildarstjóri fjölmenningardeildar, Vallaskóli
Áslaug Reynisdóttir, kennari, Vallaskóli
Ástrós Rún Sigurðardóttir, kennari ÍSAT, Vallaskóli
Hrefna Clausen, kennari, FSu
Sólveig Sigmarsdóttir, kennari, FSu
Guðný Ingibjörg Rúnarsdóttir, leikskólaráðgjafi, Fjölskyldusvið Árborgar
Anna Katarzyna Wozniczka, verkefnastjóri í málefni flóttamanna, Fjölskyldusvið Árborgar
Aneta Figlarska, kennsluráðgjafi í fjölmenningu, Fjölskyldusvið Árborgar

Heimildaskrá

- August, D., Carlo, M., Dressler, C. og Snow, C. (2005). The Critical Role of Vocabulary Development for English Language Learners. *Learning Disabilities Research and Practice*, 20(1), 50-57.
- Amalía Björnsdóttir, Ingibjörg Símonardóttir og Jóhanna Einarsdóttir. (2003). Þróun HLJÓM-2 og tengsl þess við lestrarfærni og ýmsa félagslega þætti. *Uppeldi og menntun*, 12(1), 9-30.
- Aukrust, V. G. og Rydland, V. (2011). Preschool classroom conversations as long-term resources for second language and literacy acquisition. *Journal of Applied Developmental Psychology*, 32(4), 198–207. doi:10.1016/j.appdev.2011.01.002
- Aðalnámskrá grunnskóla 2011 /2011.
- Brynja E. Halldórsdóttir. (2016). Ég er að fara á fund með þessari stúlku þarna. Dóra Bjarnason, Hermína Gunnarsdóttir og Ólafur Páll Jónsson (ritstj.), *Skóli margbreytileikans. Menntun og manngildi í kjölfar Salamanca* (bls.185-207). Reykjavík: Rannsóknastofa skóla án aðgreiningar og Háskólaútgáfan.
- Cain, K. (2010). *Reading development and difficulties*. Chichester: Blackwell
- Castro, M., Expósito-Casas, E., López-Martín, E., Lizasoain, L., Navarro-Asencio, E. og Gaviria, J. L. (2015). Parental involvement on student academic achievement: A meta-analysis. *Educational Research Review*, 14, 33-46. oi:10.1016/j.edurev.2015.01.002
- Cummins, J. (2001) Bilingual children's mother tongue: Why is it important for education? *Sprogforum*, 19, 15-20.
- Elín Þöll Þórðardóttir.(2007). Móðurmál og tvítyngi. Í Hanna Ragnarsdóttir, Elsa Sigríður Jónsdóttir, Magnus Þorkell Bernharðsson (ritstj.). *Fjölmennning á Íslandi* (bls.101-128). Rannsóknarstofa í fjölmennningarfræðum KHÍ og Háskólaútgáfan, Reykjavík.
- Erla Lind Þórisdóttir (2017). *Orðaþröskuldur íslenskra grunnskólanemenda á miðstigi: Hlutfall þekktra orða í náttúrufræðitexta og lesskilningur*. Sótt af [https://skemman.is/handle/1946/28485\(https://skemman.is/bitstream/1946/28485/4/Erla_Lind_or%C3%B0a%C3%BEr%C3%B6skuldur.pdf\)](https://skemman.is/handle/1946/28485(https://skemman.is/bitstream/1946/28485/4/Erla_Lind_or%C3%B0a%C3%BEr%C3%B6skuldur.pdf)))
- Hanna Ragnarsdóttir og Fríða B. Jónsdóttir. (2016). Aðgengi tví- og fjöltyngdra barna að menntun á Íslandi. Í Dóra S. Bjarnason, Hermína Gunnþórsdóttir og Ólafur Páll Jónsson (ritstj.), *Skóli margbreytileikans. Menntun og manngildi í kjölfar Salamanca* (bls. 157-184). Reykjavík: Rannsóknastofa um skóla án aðgreiningar og Háskólaútgáfan.
- Hart, B. og Risley, T. R. (1995). *Meaningful differences in the everyday experience of Young. American children*. Baltimore: Paul H.Brookes.
- Hermína Gunnþórsdóttir, Stéphanie Barillé og Markus Meckl. (2017). Nemendur af erlendum uppruna: Reynsla foreldra og kennara af námi og kennslu. *Tímarit um uppeldi og menntun*, 26(1-2), 21–41. Sótt af <https://ojs.hi.is/tuom/article/view/2685/1447>

Laufer, B., og Ravenhorst-Kalovski, G., C. (2010).

Lexical threshold revisited: Lexical text coverage, learners' vocabulary size and reading comprehension. *Reading in a Foreign Language*, 22 (1), 15-30.

Nicoladis, E. og Genesee, F. (1997). Language development in preschool bilingual children. *Journal of Speech-Language Pathology and Audiology*, 21(4), 258–270. Sótt af

http://cjslpa.ca/files/1997_JSLPA_Vol_21/No_04_229312/Nicoladis_Genesse_JSLPA_1997.pdf

Saxton, M. (2010). *Child language: Acquisition and development*. London: Sage.

Sigríður Ólafsdóttir og Hrafnhildur Ragnarsdóttir. (2010). Íslenskur orðaforði íslenskra grunnskólanema sem eiga annað móðurmál en íslensku. Ráðstefnurit Netlu –Menntakvika 2010. Sótt af <http://hdl.handle.net/1946/7850>

Slee, R.(2011). *The irregular school, Exclusion, schooling and inclusive education*. London and New York: Routledge.

Fylgiskjöl

1. Gátlisti fyrir móttökuiðtal við foreldra/forráðamenn barns með fjölmennningarlegan bakgrunn (leikskólar)
2. Móttökuiðtal í leikskólum (bakgrunnsupplýsingar)
3. Gátlisti fyrir móttökuiðtal við foreldra/forráðamenn barns með fjölmennningarlegan bakgrunn (grunnskólar)
4. Móttökuiðtal í grunnskólum (bakgrunnsupplýsingar)
5. “Velkomin í íslenskt skólakerfi”
6. Móttaka nemenda með fjölmennningarlegan bakgrunn- eftirfylgniviðtal
7. Undanþága frá námi í erlendu tungumáli
8. Aðalnámskrá grunnskóla 2011-íslenska sem annað tungumál

Fylgiskjal 1

Leikskólar

Gátlisti fyrir móttökuvíðtal við foreldra/forráðamenn barns með fjölmennningarlegan bakgrunn

Viðtal við: _____ dags: _____

Upplýsingar frá leikskólanum	Afhenda	Lokið
Dvalarsamningur útfylltur, forráðamaður fær afhent afrit dvalarsamnings.		
Aðlögun í leikskóla		
Myndræn samskiptabók		
<ul style="list-style-type: none"> ○ Skóladagatal ○ Dagskipulag ○ Matmálstímar í leikskólanum ○ Útivist ○ Vinnureglur varðandi tilkynningar um veikindi ○ Viðmið hvenær barnið kemur aftur í leikskólann eftir veikindi o.fl. ○ Upplýsingar um hvað þarf að fylgja barninu í leikskólann ○ Reglur og venjur í sambandi við afmæli, ferðalög o.fl. 		
Hvert framhaldið verður á samskiptum heimilis og skóla <ul style="list-style-type: none"> ○ Símanúmer og netfang skólans ○ Símanúmer deildar og netfang deildarstjóra ○ Kynning á starfsfólki skólans sem mun vinna mest með barnið, tengiliður leikskólans við fjölskylduna ○ Foreldrafundir og foreldraviðtöl og mæting á slíka fundi 		
Skólanámskrá, stefna skólans og helstu áherslur		
Vistunartímar, breytingar á vistunartíma og gjaldskrá		
Þroskapróf og skimanir sem gerðar eru í leikskólanum		
Foreldrafélag, hlutverk og starfsemi		
Bæklingar <ul style="list-style-type: none"> ○ Leikskólar ○ Grunnskólar ○ Sveitarfélagið Árborg 		
Verklag vegna barna af erlendum uppruna í viðkomandi leikskóla		

<ul style="list-style-type: none"> ○ Túlkaþjónusta ○ Kennsluráðgjafi í fjölmenningu 		
Ungbarnaeftirlit og skoðanir á heilsugæslu		
Tannlæknir (upplýsingablað)		
Tómstundastarf og frístundastyrkur í sveitarfélaginu fyrir börn á leikskólaaldri		
Ákveða tíma í eftirfylgniviðtal eftir 6-8 vikur		

Upplýsingar frá foreldrum	Lokið
Spurningarnar sem eru á <i>fylgiskjali 2</i> <ul style="list-style-type: none"> ○ Tungumál ○ Fyrri skólaganga ○ Málþroski og læsi ○ Foreldrasamstarf ○ Notkun snjalltækja ○ Félagsleg staða ○ Styrkleikar og áhugamál ○ Væntingar til leikskólans 	
Símanúmer foreldra/upplýsingar um hvernig megi ná sambandi á leikskólatíma	
Tengiliður fjölskyldunnar sé hann til staðar	
Nöfn og símanúmer þeirra sem mega sækja barnið í leikskólann	
Helstu siðir og venjur í fjölskyldu	
Heilsufar, lyfjataka, hreinlætisvenjur o.fl.	
Fyrirliggjandi greiningar í sambandi við þroska, hegðun o.fl. ef einhverjar eru	

Persónuvernd og meðferð persónuupplýsinga

Sveitarfélagið Árborg, sem er ábyrgðaraðili vinnslunnar, safnar persónuupplýsingum um leikskóla frá foreldrum, leikskóla og eftir atvikum frá öðrum leikskólum eða öðrum aðilum, í þeim tilgangi að meta þörf barns fyrir stuðning í skóla og til að tryggja að kennsla og móttaka barns með fjölmennningarlegan bakgrunn sé sem faglegust og í samræmi við markmið laga um leikskóla nr. 90/2008, sbr. einkum 2. gr. laganna. Heimild til vinnslu framangreindra persónuupplýsinga grundvallast á lagaskyldu, sbr. 3. tl. 1. mgr. 9. gr. laga nr. 90/2018 um persónuvernd og vinnslu persónuupplýsinga. Um er að ræða persónuupplýsingar er varða bakgrunn nemenda, skólagöngu, heilsufar, þroskamat, læsi, félagslega stöðu og tengiliðaupplýsingar frá foreldum.

Árborg er afhendingarskyldur aðili samkvæmt lögum nr. 77/2014 um opinber skjalasöfn. Af þeim sökum er Árborg óheimilt að farga nokkru nema með heimild þjóðskjalavarðar. Almennt eru þær persónuupplýsingar sem Árborg safnar afhentar héraðsskjalasafni Árnesinga að þrjátíu árum liðnum.

Einstaklingar njóta ákveðins réttar samkvæmt lögum nr. 90/2018 um persónuvernd og vinnslu persónuupplýsinga, svo sem réttar til að vera upplýstir um vinnslu, réttar til að aðgangs að gögnum, réttar til að fá rangar eða villandi upplýsingar leiðréttar, réttar til að persónuupplýsingum verði eytt, réttar til að hindra að unnið verði með persónuupplýsingar um þá, réttar til að andmæla vinnslu og réttar til flytja eigin gögn. Hafa skal í huga að réttindi einstaklinga eru ekki alltaf fortakslaus og kunna að vera háð ýmsum skilyrðum.

Hafi einstaklingar frekari spurningar um hvernig Árborg meðhöndlar upplýsingar eða um réttindi sín, geta þeir ávallt beint fyrirspurnum til persónuverndarfulltrúa sveitarfélagsins. Sá aðili er Sigríður Vilhjálmsdóttir, lögrfræðingur á stjórnsýslusviði, og hægt er að hafa samband með því að senda erindi á sigridur.v@arborg.is

Dragi einstaklingar í efa að Árborg meðhöndli persónuupplýsingar þeirra í samræmi við lög nr. 90/2018 um persónuvernd og vinnslu persónuupplýsinga, hafa þeir rétt til að senda inn erindi til Persónuverndar (www.personuvernd.is).

Nánari upplýsingar um meðferð Árborgar á persónuupplýsingum má sjá í persónuverndarstefnu sem aðgengileg er inni á heimasíðu sveitarfélagsins www.arborg.is

Staðfesting á kynningu á meðferð persónuupplýsinga hjá Sveitarfélaginu Árborg

Það staðfestist hér með að ég hef kynnt mér upplýsingar um meðferð persónuupplýsinga vegna móttökuvíðtals í leikskóla.

Undirskrift forráðamanns:

Undirskrift þátttakenda fundarins:

Móttökuviðtal í leikskólum (*bakgrunnsupplýsingar*)

Viðtal við: _____ dags: _____

Grunnupplýsingar

1. Fæddist nemandinn á Íslandi ?

2. Tungumál foreldra og heimatungumál

3. Hvaða ár kom nemandinn til Íslands?

4. Frá hvaða landi er nemandinn að koma?

Tungumál og fyrri reynsla

Tungumál

5. Hvaða tungumál kann barnið?

6. Hvert er sterkasta tungumál barnsins?

7. Hvað tungumál notið þið í fjölskyldunni?

8. Hvaða tungumál notar barnið þitt mest og kann best, heima og í leikskólanum?

9. Hvernig styrkja foreldrar móðurmálið á heimilinu? S.s. með því að lesa fyrir barnið, segja því sögur, kenna því markvisst orðaforða, kenna því stafina o.fl.

Fyrri leikskólaganga

10. Hefur barnið verið í leikskóla?

11. Ef já, hvað var barnið gamalt þegar það byrjaði í leikskóla?

12. Hvað hefur barnið verið mörg ár í leikskóla?

13. Hvar hefur barnið verið í leikskóla (land/lönd, staður á Íslandi)?

14. Hvaða tungumál var notað í leikskólanum?

15. Hefur leikskólagangan verið samfelld?

Málþroski og læsi:

16. Hvernig meta foreldrar málþroska barnsins?

17. Getur barnið sagt í samfelldu máli frá einhverju sem það hefur upplifað?

18. Getur barnið lýst hlut eða fyrirbæri á þann hátt að aðrir skilji?

19. Sýnir barnið áhuga á því sem aðrir segja?

20. Skilur barnið einföld fyrirmæli?

21. Sýnir barnið áhuga á upplestri?

22. Getur barnið tekið þátt í umræðum um texta og myndir?

23. Getur barnið endursagt atburðarás?

24. Getur barnið tjáð sig með því að teikna myndir?

25. Getur barnið skrifað bókstafi eða tákn?

26. Sýnir barnið áhuga á bókstöfum?

27. Kann barnið að skrifa eigið nafn?

Foreldrasamstarf í fyrri leikskóla

28. Hvernig var starfinu í leikskólanum háttað?

29. Hvaða samband höfðu foreldrar við leikskólann?

30. Hvaða hlutverk höfðu foreldrar í leikskólanum?

31. Tóku foreldrar þátt í leikskólagöngu barnsins?

Notkun snjalltækja

32. Hvernig er notkun snjalltækja háttað?

Félagsleg staða

33. Hvernig meta foreldrar félagslega stöðu barnsins?

34. Tengist/tengdist barnið einhverjum sérstökum aðila í leikskólanum, t.d. öðru barni eða starfsmanni? Talar það um viðkomandi heima?

Styrkleikar og áhugamál

35. Hvaða styrkleika telja foreldrar barnið hafa sem leikskólinn ætti að vita um?

36. Hefur barnið einhver sérstök áhugamál sem foreldrar telja að það geti nýtt sér í leikskólanum?

Væntingar til leikskólans

37. Hvernig líður foreldrum með að barnið sé að byrja í íslenskum leikskóla?

38. Á hvaða hátt gæti leikskólinn verið líkur eða ólíkur leikskólanum sem það var í áður?

39. Hverjar eru væntingar foreldra til leikskólagöngu barns síns?

Persónuvernd og meðferð persónuupplýsinga

Sveitarfélagið Árborg, sem er ábyrgðaraðili vinnslunnar, safnar persónuupplýsingum um leikskóla frá foreldrum, leikskóla og eftir atvikum frá öðrum leikskólum eða öðrum aðilum, í þeim tilgangi að meta þörf barns fyrir stuðning í skóla og til að tryggja að kennsla og móttaka barns með fjölmenningslegan bakgrunn sé sem faglegust og í samræmi við markmið laga um leikskóla nr. 90/2008, sbr. einkum 2. gr. laganna. Heimild til vinnslu framangreindra persónuupplýsinga grundvallast á lagaskyldu, sbr. 3. tl. 1. mgr. 9. gr. laga nr. 90/2018 um persónuvernd og vinnslu persónuupplýsinga. Um er að ræða persónuupplýsingar er varða bakgrunn nemenda, skólagöngu, heilsufar, þroskamat, læsi, félagslega stöðu og tengiliðaupplýsingar frá foreldrum.

Árborg er afhendingarskyldur aðili samkvæmt lögum nr. 77/2014 um opinber skjalasöfn. Af þeim sökum er Árborg óheimilt að farga nokkru nema með heimild þjóðskjalavarðar. Almennt eru þær persónuupplýsingar sem Árborg safnar afhentar héraðsskjalasafni Árnesinga að þrjátíu árum liðnum.

Einstaklingar njóta ákveðins réttar samkvæmt lögum nr. 90/2018 um persónuvernd og vinnslu persónuupplýsinga, svo sem réttar til að vera upplýstir um vinnslu, réttar til aðgangs að gögnum, réttar til að fá rangar eða villandi upplýsingar leiðréttar, réttar til að persónuupplýsingum verði eytt, réttar til að hindra að unnið verði með persónuupplýsingar um þá, réttar til að andmæla vinnslu og réttar til að flytja eigin gögn. Hafa skal í huga að réttindi einstaklinga eru ekki alltaf fortakslaus og kunna að vera háð ýmsum skilyrðum.

Hafi einstaklingar frekari spurningar um hvernig Árborg meðhöndlar upplýsingar eða um réttindi sín, geta þeir ávallt beint fyrirspurnum til persónuverndarfulltrúa sveitarfélagsins. Sá aðili er Sigríður Vilhjálmsdóttir, lögrfræðingur á stjórnsýslusviði, og hægt er að hafa samband með því að senda erindi á sigridur.v@arborg.is

Dragi einstaklingar í efa að Árborg meðhöndli persónuupplýsingar þeirra í samræmi við lög nr. 90/2018 um persónuvernd og vinnslu persónuupplýsinga, hafa þeir rétt til að senda inn erindi til Persónuverndar (www.personuvernd.is).

Nánari upplýsingar um meðferð Árborgar á persónuupplýsingum má sjá í persónuverndarstefnu sem aðgengileg er inni á heimasíðu sveitarfélagsins www.arborg.is

Staðfesting á kynningu á meðferð persónuupplýsinga hjá Sveitarfélaginu Árborg

Það staðfestist hér með að ég hef kynnt mér upplýsingar um meðferð persónuupplýsinga vegna móttökuvíðtals í leikskóla.

Undirskrift forráðamanns:

Undirskrift þátttakenda fundarins:

Fylgiskjal 3

Grunnskólar

Gátlisti fyrir móttökuvíðtal við foreldra/forráðamenn barns með fjölmennningarlegan bakgrunn

Viðtal við: _____ dags: _____

Upplýsingar frá grunnskólanum	Afhenda	Lokið
Innritun í skólann, stöðumat (<i>fylgiskjal 5</i>)		
Aðlögun		
Stundaskrá nemanda		
Hvert framhaldið verður á samskiptum heimilis og skóla <ul style="list-style-type: none"> ○ Símanúmer og netfang skólans ○ Vefsíða skólans ○ Símanúmer og netfang umsjónarkennara, deildarstjóra fjölmenningardeildar/kennara í íslensku sem öðru tungumáli ○ Foreldrafundur og foreldraviðtöl og mæting á slíka fundi 		
Upplýsingar um hvað þarf að fylgja nemanda í grunnskólanum		
Upplýsingar um skólann <ul style="list-style-type: none"> ○ Skóladagatal ○ Frímínútur ○ Útivist á skólatíma ○ Nesti ○ Námsgreinar ○ Íþróttakennsla ○ Sundkennsla ○ Skólareglur ○ Mætingareglur (veikindi, leyfi) ○ Matseðill ○ Foreldrafélagið 		
Kynna Mentor, afhenda lykilorð		
Bæklingar <ul style="list-style-type: none"> ○ Grunnskólar ○ Sveitarfélagið Árborg 		
Skráning í mótuneyti		

Skráning á frístundaheimili (nemendur í 1. til 4. bekk)		
Tómstundastarf og frístundastyrkur í sveitarfélaginu fyrir börn á grunnskólaaldri		
Verklag vegna nemenda af erlendum uppruna í viðkomandi grunnskóla <ul style="list-style-type: none"> ○ Stuðningur (ÍSAT) ○ Túlkþjónusta ○ Orðalistar ○ Námsfni ○ Kennsluráðgjafi í fjölmenningu, ráðgjöf 		
Nauðsynlegt að ræða dönskunám eða undanþágu frá því sjá <i>fylgiskjal 7.</i>		
Tannlæknir (upplýsingablað)		
Ákveða tíma fyrir eftirfylgniviðtal eftir 4-6 vikur		

Upplýsingar frá foreldrum	Lokið
Spurningarnar sem eru á <i>fylgiskjali 4</i> <ul style="list-style-type: none"> ○ Tungumál ○ Fyrri skólaganga ○ Málþroski og læsi ○ Foreldrasamstarf ○ Notkun snjalltækja ○ Félagsleg staða ○ Styrkleikar og áhugamál ○ Væntingar til skólans 	
Símanúmer foreldra	
Tengiliður fjölskyldunnar sé hann til staðar	
Helstu siðir og venjur í fjölskyldu	
Heilsufar, lyfjataka, hreinlætisvenjur o.fl.	
Fyrirliggjandi greiningar í sambandi við þroska, hegðun o.fl. ef einhverjar eru	

Persónuvernd og meðferð persónuupplýsinga

Sveitarfélagið Árborg, sem er ábyrgðaraðili vinnslunnar, safnar persónuupplýsingum um grunnskólabörn frá foreldrum grunnskólabarna og eftir atvikum frá leikskólum eða öðrum aðilum, í þeim tilgangi að meta þörf barns fyrir stuðning í skóla og til að tryggja að kennsla og móttaka barns með fjölmennningarlegan bakgrunn sé í samræmi við ákvæði 16. gr. laga nr. 91/2008 um grunnskóla. Heimild til vinnslu framangreindra persónuupplýsinga grundvallast á lagaskyldu, sbr. 3. tl. 1. mgr. 9. gr. laga nr. 90/2018 um persónuvernd og vinnslu persónuupplýsinga. Um er að ræða persónuupplýsingar er varða bakgrunn nemenda, skólagöngu, málþroska, læsi, félagslega stöðu og tengiliðaupplýsingar frá foreldrum.

Árborg er afhendingarskyldur aðili samkvæmt lögum nr. 77/2014 um opinber skjalasöfn. Af þeim sökum er Árborg óheimilt að farga nokkru nema með heimild þjóðskjalavarðar. Almennt eru þær persónuupplýsingar sem Árborg safnar afhentar héraðsskjalasafni Árnesinga að þrjátíu árum liðnum.

Einstaklingar njóta ákveðins réttar samkvæmt lögum nr. 90/2018 um persónuvernd og vinnslu persónuupplýsinga, svo sem réttar til að vera upplýstir um vinnslu, réttar til aðgangs að gögnum, réttar til að fá rangar eða villandi upplýsingar leiðréttar, réttar til að persónuupplýsingum verði eytt, réttar til að hindra að unnið verði með persónuupplýsingar um þá, réttar til að andmæla vinnslu og réttar til flytja eigin gögn. Hafa skal í huga að réttindi einstaklinga eru ekki alltaf fortaklaus og kunna að vera háð ýmsum skilyrðum.

Hafi einstaklingar frekari spurningar um hvernig Árborg meðhöndlar upplýsingar eða um réttindi sín, geta þeir ávallt beint fyrirspurnum til persónuverndarfulltrúa sveitarfélagsins. Sá aðili er Sigríður Vilhjálmsdóttir, lögræðingur á stjórnarsýslusviði og hægt er að hafa samband með því að senda erindi á sigridur.v@arborg.is

Dragi einstaklingar í efa að Árborg meðhöndli persónuupplýsingar þeirra í samræmi við lög nr. 90/2018 um persónuvernd og vinnslu persónuupplýsinga, hafa þeir rétt til að senda inn erindi til Persónuverndar (www.personuvernd.is).

Nánari upplýsingar um meðferð Árborgar á persónuupplýsingum má sjá í persónuverndarstefnu sem aðgengileg er inni á heimasíðu sveitarfélagsins www.arborg.is

Staðfesting á kynningu á meðferð persónuupplýsinga hjá Sveitarfélaginu Árborg

Það staðfestist hér með að ég hef kynnt mér upplýsingar um meðferð persónuupplýsinga vegna móttökuvíðtals í grunnskóla.

Undirskrift forráðamanns:

Undirskrift þátttakenda fundarins:

Grunnskólar

Móttökuviðtal í grunnskólum (*bakgrunnsupplýsingar*)

Viðtal við: _____ dags: _____

Grunnupplýsingar

1. Fæddist nemandinn á Íslandi ?

2. Tungumál foreldra

3. Hvaða ár kom nemandinn til Íslands?

4. Frá hvaða landi er nemandinn að koma?

Tungumál

5. Hvaða tungumál kann nemandi?

6. Hvert er sterkasta tungumál nemandans?

7. Hvað tungumál notið þið í fjölskyldunni?

8. Hvaða tungumál notar nemandi mest og kann best, heima og utan heimilis?

9. Hvernig styrkja foreldrar móðurmálið á heimilinu? S.s. með því að lesa fyrir barnið, segja því sögur, kenna því markvisst orðaforða, kenna því stafina o.fl.

Fyrri skólaganga

10. Hefur nemandi verið í leikskóla eða grunnskóla?

11. Ef já, hvað var nemandi gamall þegar hann byrjaði í leikskóla/grunnskóla?

12. Hvað hefur nemandi verið mörg ár í leikskóla/grunnskóla?

13. Hvar hefur nemandi verið í leikskóla/grunnskóla (land/lönd)?

14. Hvaða tungumál var notað í leikskólanum/grunnskólanum?

15. Hefur leikskólagangan/grunnskólagangan verið samfelld?

Málþroski og læsi:

16. Hvernig meta foreldrar málþroska nemandans?

17. Getur nemandi sagt í samfelldu máli frá einhverju sem hann hefur upplifað?

18. Getur nemandi lýst hlut eða fyrirbæri á þann hátt að aðrir skilji?

19. Sýnir nemandi áhuga á upplestri?

20. Getur nemandi tekið þátt í umræðum um texta og myndir?

21. Getur nemandi endursagt atburðarás?

22. Getur nemandi skrifað bókstafi eða tákn?

Foreldrasamstarf

23. Hvernig var starfinu í grunnskólanum háttað?

24. Hvaða samband höfðu foreldrar við grunnskólann?

25. Hvaða hlutverk höfðu foreldrar í grunnskólanum?

26. Tóku foreldrar þátt í grunnskólagöngu nemandans?

Notkun snjalltækja

27. Hvernig er notkun snjalltækja háttað?

Félagsleg staða

28. Hvernig meta foreldrar félagslega stöðu nemandans?

29. Tengist/tengdist barnið einhverjum sérstökum aðila, t.d. öðru barni ?

Styrkleikar og áhugamál

30. Hvaða styrkleika telja foreldrar nemandi hafa sem grunnskólinn ætti að vita um?

31. Hefur nemandi einhver sérstök áhugamál sem hann gæti nýtt sér í grunnskólanum?

Væntingar til grunnskólans

32. Hvernig líður foreldrum með að barnið sé að byrja í íslenskum grunnskóla?

33. Á hvaða hátt gæti grunnskólinn verið líkur eða ólíkur grunnskólanum sem það var í áður?

34. Hverjar eru væntingar foreldra til grunnskólagöngu barns síns?

Persónuvernd og meðferð persónuupplýsinga

Sveitarfélagið Árborg, sem er ábyrgðaraðili vinnslunnar, safnar persónuupplýsingum um grunnskólabörn frá foreldrum grunnskólabarna og eftir atvikum frá leikskólum eða öðrum aðilum, í þeim tilgangi að meta þörf barns fyrir stuðning í skóla og til að tryggja að kennsla og móttaka barns með fjölmennningarlegan bakgrunn sé í samræmi við ákvæði 16. gr. laga nr. 91/2008 um grunnskóla. Heimild til vinnslu framangreindra persónuupplýsinga grundvallast á lagaskyldu, sbr. 3. tl. 1. mgr. 9. gr. laga nr. 90/2018 um persónuvernd og vinnslu persónuupplýsinga. Um er að ræða persónuupplýsingar er varða bakgrunn nemenda, skólagöngu, málþroska, læsi, félagslega stöðu og tengiliðaupplýsingar frá foreldrum.

Árborg er afhendingarskyldur aðili samkvæmt lögum nr. 77/2014 um opinber skjalasöfn. Af þeim sökum er Árborg óheimilt að farga nokkru nema með heimild þjóðskjalavarðar. Almennt eru þær persónuupplýsingar sem Árborg safnar afhentar héraðsskjalasafni Árnesinga að þrjátíu árum liðnum.

Einstaklingar njóta ákveðins réttar samkvæmt lögum nr. 90/2018 um persónuvernd og vinnslu persónuupplýsinga, svo sem réttar til að vera upplýstir um vinnslu, réttar til aðgangs að gögnum, réttar til að fá rangar eða villandi upplýsingar leiðréttar, réttar til að persónuupplýsingum verði eytt, réttar til að hindra að unnið verði með persónuupplýsingar um þá, réttar til að andmæla vinnslu og réttar til flytja eigin gögn. Hafa skal í huga að réttindi einstaklinga eru ekki alltaf fortaklaus og kunna að vera háð ýmsum skilyrðum.

Hafi einstaklingar frekari spurningar um hvernig Árborg meðhöndlar upplýsingar eða um réttindi sín, geta þeir ávallt beint fyrirspurnum til persónuverndarfulltrúa sveitarfélagsins. Sá aðili er Sigríður Vilhjálmsdóttir, lögfræðingur á

stjórnsýslusviði, og hægt er að hafa samband með því að senda erindi á sigridur.v@arborg.is

Dragi einstaklingar í efa að Árborg meðhöndli persónuupplýsingar þeirra í samræmi við lög nr. 90/2018 um persónuvernd og vinnslu persónuupplýsinga, hafa þeir rétt til að senda inn erindi til Persónuverndar (www.personuvernd.is).

Nánari upplýsingar um meðferð Árborgar á persónuupplýsingum má sjá í persónuverndarstefnu sem aðgengileg er inni á heimasíðu sveitarfélagsins www.arborg.is

Staðfesting á kynningu á meðferð persónuupplýsinga hjá Sveitarfélaginu Árborg

Það staðfestist hér með að ég hef kynnt mér upplýsingar um meðferð persónuupplýsinga vegna móttökuvíðtals í grunnskóla.

Undirskrift forráðamanns:

Undirskrift þátttakenda fundarins:

Velkomin í íslenskt skólakerfi!

Við sem vinnum í skólanum viljum gjarnan kynna þér. Þú munt eiga nokkur viðtöl við okkur þar sem þú færð að segja frá sjálfri/sjálfum þér, hvað þú getur og hverju þú hefur áhuga á. Í öllum viðtölunum verður einhver sem talar þitt tungumál og hjálpar okkur að skilja hvort annað. Hvert viðtal tekur rúman klukkutíma. Þú munt þurfa að svara spurningum og gera nokkur verkefni en þetta er ekki próf og þú þarft ekki að undirbúa þig fyrir viðtölin.

Í fyrsta viðtali máttu gjarnan hafa mömmu þína eða pabba eða einhvern annan fullorðinn með þér. Við munum spyrja þig hvaða tungumál þú talar, um skólagöngu þína og áhugamál. Kennarinn mun einnig segja þér frá nýja skólanum þínum og hvernig það er að ganga í skóla á Íslandi.

Hin viðtölin munu snúast um lestur, skrift og talnaskilning og hvernig þú hugsar þegar þú leysir verkefni.

Eftir viðtölin munum við kennararnir undirbúa kennsluna sem þú færð í skólanum. Skólastjórinn mun ákveða í hvaða nemendahóp þú ferð.

Grunnskólar
Móttaka nemanda með fjölmennningarlegan bakgrunn - eftirfylgniviðtal
(Áhersla er á upplifun og líðan nemanda)

Viðtal við: _____ Dags.: _____

Þættir sem kennari í íslensku sem öðru tungumáli skoðar og hefur á hreinu fyrir eftirfylgniviðtalið

- **Mætingar og stundvísi**
- **Hvernig gengur félagslega**
- **Niðurstöður stöðumatsins**
- **Er nemandinn skráður í mötuneytið**

Ræða ofangreind atriði þar sem ástæða er til.

1. Hvernig líður þér í bekknum/skólanum?

2. Hvernig fannst þér að flytja til Íslands?

3. Ert þú í sambandi við vini eða fjölskyldu í heimalandi þínu, t.d. á netinu?

4. Áttu vini hér sem eru frá heimalandi þínu?

5. Áttu íslenska vini?

6. Þekkir þú aðra krakka í skólanum?

7. Stundaðir þú íþróttir eða tókst þátt í tómstundastarfi í heimalandi þínu?

8. Hefur þú áhuga á að taka þátt í íþróttum eða tómstundastarfi hér?

9. Hefur þú áhuga á að taka þátt í starfi félagsmiðstöðvarinnar?

10. Hefur þú farið í sund? Já _____ nei _____

11. Hefur þú lært að syna? Já _____ nei _____

12. Finnst þér gaman í skólasundi? Já _____ nei _____

13. Finnst þér gaman í íþróttum? Já _____ nei _____

14. Finnst þér gaman í frístund? Já _____ nei _____

15. Finnst þér gaman að lesa?

16. Lestu á móðurmáli þínu eða íslensku?

17. Hefur þú heimsótt bókasafn Árborgar?

18. Annað sem nemandi/foreldrar vilja að komi fram

Persónuvernd og meðferð persónuupplýsinga

Sveitarfélagið Árborg, sem er ábyrgðaraðili vinnslunnar, safnar persónuupplýsingum um grunnskólabörn frá foreldrum grunnskólabarna og eftir atvikum frá leikskólum eða öðrum aðilum, í þeim tilgangi að meta þörf barns fyrir stuðning í skóla og til að tryggja að kennsla og móttaka barns með fjölmennningarlegan bakgrunn sé í samræmi við ákvæði 16. gr. laga nr. 91/2008 um grunnskóla. Heimild til vinnslu framangreindra persónuupplýsinga grundvallast á lagaskyldu, sbr. 3. tl. 1. mgr. 9. gr. laga nr. 90/2018 um persónuvernd og vinnslu persónuupplýsinga. Um er að ræða persónuupplýsingar er varða bakgrunn nemenda, skólagöngu, málþroska, læsi, félagslega stöðu og tengiliðaupplýsingar frá foreldrum.

Árborg er afhendingarskyldur aðili samkvæmt lögum nr. 77/2014 um opinber skjalasöfn. Af þeim sökum er Árborg óheimilt að farga nokkru nema með heimild þjóðskjalavarðar. Almennt eru þær persónuupplýsingar sem Árborg safnar afhentar héraðsskjalasafni Árnesinga að þrjátíu árum liðnum.

Einstaklingar njóta ákveðins réttar samkvæmt lögum nr. 90/2018 um persónuvernd og vinnslu persónuupplýsinga, svo sem réttar til að vera upplýstir um vinnslu, réttar til aðgangs að gögnum, réttar til að fá rangar eða villandi upplýsingar leiðréttar, réttar til að persónuupplýsingum verði eytt, réttar til að hindra að unnið verði með persónuupplýsingar um þá, réttar til að andmæla vinnslu og réttar til flytja eigin gögn. Hafa skal í huga að réttindi einstaklinga eru ekki alltaf fortaklaus og kunna að vera háð ýmsum skilyrðum.

Hafi einstaklingar frekari spurningar um hvernig Árborg meðhöndlar upplýsingar eða um réttindi sín, geta þeir ávallt beint fyrirspurnum til persónuverndarfulltrúa sveitarfélagsins. Sá aðili er Sigríður Vilhjálmisdóttir, lögræðingur á stjórnslusviði,

og hægt er að hafa samband með því að senda erindi á sigridur.v@arborg.is

Dragi einstaklingar í efa að Árborg meðhöndli persónuupplýsingar þeirra í samræmi við lög nr. 90/2018 um persónuvernd og vinnslu persónuupplýsinga, hafa þeir rétt til að senda inn erindi til Persónuverndar (www.personuvernd.is).

Nánari upplýsingar um meðferð Árborgar á persónuupplýsingum má sjá í persónuverndarstefnu sem aðgengileg er inni á heimasíðu sveitarfélagsins www.arborg.is

Staðfesting á kynningu á meðferð persónuupplýsinga hjá Sveitarfélaginu Árborg

Það staðfestist hér með að ég hef kynnt mér upplýsingar um meðferð persónuupplýsinga vegna eftirfylgniviðtals í grunnskóla.

Undirskrift forráðamanns:

Undirskrift þátttakenda fundarins:

Fylgiskjal 7

Undanþága frá námi í erlendu tungumáli

Í lögum um grunnskóla nr. 91/2008, 16. grein, er kveðið á um möguleika nemenda með íslensku sem annað tungumál til undanþágu í erlendu tungumáli. Í stað þess er kunnáttu og færni nemandans í móðurmáli metin sem hluti af tungumálakunnáttu nemandans: „Nemendur með annað móðurmál en íslensku eiga rétt á kennslu í íslensku sem öðru tungumáli. Með kennslunni er stefnt að virku tvítyngi þessara nemenda og að þeir geti stundað nám í grunnskólum og tekið virkan þátt í íslensku samfélagi. Grunnskólum er heimilt að viðurkenna kunnáttu í móðurmáli nemenda með annað móðurmál en íslensku sem hluta af skyldunámi er komi í stað skyldunáms í erlendu tungumáli.“

Ég samþykki hér með að barni mínu: _____

Kt. _____

verði veitt undanþága frá _____

skólaárið _____ en muni í stað þess fá tíma í

Dags. _____

Undirskrift foreldra/forráðamanna

Staðfesting skólastjóra

ÍSLENSKA SEM ANNAÐ TUNGUMÁL

Það er mikilvægt viðfangsefni að bæta íslenskukunnáttu þeirra nemenda sem hafa annað mál en íslensku að móðurmáli. Hæfni í íslensku er meginforsenda þess að þeir verði að virkum þátttakendum í samfélagi lýðræðis og jafnréttis og geti lagt stund á almennt nám í íslenskum skólum. Hér er um krefjandi verk að ræða. Uppruni nemendanna er mjög mismunandi. Mál sumra er ef til vill af sömu ætt og íslenska og kunnugt mörgum kennurum, svo sem enska, þýska og norræn mál. Móðurmál þeirra getur orðið góður stuðningur í kennslu og námi þar sem unnt er að útskýra ýmislegt í íslenskunáminu með skírskotun til móðurmáls þeirra. Aðrir nemendur hafa alls óskytt mál að móðurmáli og jafnvel annað leturkerfi. Mörg börn eiga foreldra sem hafa sama móðurmál og barnið en einnig er um það að ræða að ekki hafi báðir foreldrar sama móðurmál og í sumum tilvikum er annað foreldri með íslensku að móðurmáli. Það getur haft áhrif á máluppeldi barnsins og samband heimilis og skóla. Þetta skiptir máli við máltöku nýs máls ásamt stöðu þessara barna í námi, menningarlegum mismun og menntun foreldra. Mikilvægt er í öllum tilvikum að hvetja foreldra til að styðja við íslenskunám barna sinna og jafnframt rækta og þróa eigið móðurmál til að stuðla að virku tvítyngi allra nemenda með annað móðurmál en íslensku.

Ástæða er til að minnast á börn sem hafa íslensku að móðurmáli en hafa dvalið í útlöndum þorra ævinnar. Skólamál þeirra og mál utan heimilis hefur því verið annað en íslenska.

Þessir nemendur þurfa oft talsverða aðstoð í skólum þó svo að það sé ekki ljóst í byrjun. Það er mikilvægt fyrir sjálfsmynd nemenda með annað móðurmál en íslensku að tekið sé tillit til þekkingar þeirra og færni í eigin móðurmáli og nauðsynlegt að þeir viðhaldi því. Það er ávinningur fyrir hvern mann að hafa vald á fleiri en einu tungumáli og dýrmætt fyrir þjóðfélagið. Sterkt móðurmál styrkir fjölskyldubönd og tengsl við menningarlega arfleifð. Því er afar mikilvægt að foreldrum sé gerð grein fyrir mikilvægi móðurmálsins fyrir nemandann og þeir hvattir og studdir til að sinna máluppeldi á heimilinu sem felst í að rækta móðurmál hans. Sjálfsagt er að skóli og foreldrar leiti stuðnings hjá þeim sem geta veitt aðstoð, svo sem hjá stofnunum og einstaklingum sem hafa þekkingu á máltöku annars máls og fjölmenningu. Starf af þessu tagi kemur einnig námi í íslensku til góða og stuðlar að virku tvítyngi.

Í grunnskólalögum (16.gr.) er kveðið á um að skólar skuli taka á móti nemendum sem eru að hefja nám sitt hér á landi samkvæmt móttökuáætlun skóla eða sveitarfélags. Móttökuáætlun vegna nemenda með annað móðurmál en íslensku skal taka mið af bakgrunni þeirra, tungumálafærni og færni á öðrum námssviðum. Tryggja skal að þessir nemendur og foreldrar þeirra fái ráðgjöf og aðgang að upplýsingum um grunnskólastarf. Í sömu grein segir að grunnskólum sé heimilt að viðurkenna kunnáttu í móðurmáli nemenda með annað móðurmál en íslensku sem hluta af skyldunámi er komi í stað skyldunáms í erlendu tungumáli. Mikilvægt er að bjóða nemendum kennslu í eigin máli þar sem þeir eiga þess kost að læra um mál, bókmenntir og menningu og fá þjálfun í málnotkun.

Skipulag íslensku sem annars tungumáls á einstökum stigum grunnskóla tekur mið af aldri, þroska og þörfum nemenda. Einnig þarf að hafa í huga reynslu nemenda, menningarlegan bakgrunn og stöðu í námi. Áföngunum er hér skipt niður í stig sem miðast við hæfni í íslensku við lok hvers stigs. Í fyrsta lagi er miðað við byrjendur, svo lengra komna og síðan lengst komna. Nemendur geta verið staddir á ýmsum stigum óháð aldri. Hvað málfræði áhrærir má velja viðmið úr hæfniviðmiðum um málfræði þeirra nemenda sem hafa íslensku að móðurmáli.

Mikilvægt er að nemendur með annað mál en íslensku þrói með sér læsi, lestur og ritun, líkt og lagt er til um aðra nemendur. Það er einnig brýnt að þeir fylgi skólafélögum í námi í öðrum greinum skólans og fái til þess nauðsynlegan stuðning. Íslenskunámið, og þar með talið læsi, á að vera samtvinnað námi á öllum námssviðum skólans.

Leggja ber áherslu á öflugt samstarf við heimilin um þjálfun í íslensku sem öðru tungumáli á öllum stigum grunnskóla. Þetta er mikilvægt samstarfsverkefni heimila og skóla og fjölskyldan gegnir veigamiklu hlutverki í að skapa virðingu fyrir báðum málunum, styrkja þau og rækta og viðhalda áhuga nemenda á virku tvítýngi.

Hæfniviðmið fyrir íslensku sem annað tungumál

Hæfniviðmið í íslensku sem öðru tungumáli eru sett fram í þremur flokkum, þ.e. lestur, bókmenntir og ritun. Í heildina sýnir taflan þá hæfni sem hver einstaklingur skal búa yfir sem byrjandi í náminu, lengra kominn og lengst kominn. Ástæða þess að viðmiðin eru sett fram með þessum hætti er að nemendur hefja nám í íslensku sem öðru tungumáli á öllum stigum grunnskóla og því er ekki hægt að setja sérstök aldurstengd viðmið.

Hlustun og talað mál

Nemandi sem er byrjandi getur:	Nemandi sem er lengra kominn getur:	Nemandi sem er lengst kominn getur:
<ul style="list-style-type: none"> • skilið einföld skilaboð og brugðist við þeim, • tjáð tilfinningar sínar og sagt frá hugsunum sínum og reynslu, 	<ul style="list-style-type: none"> • tekið þátt í umræðum í skóla um námsefni og annað sem er á dagskrá, • lýst atvikum, persónum og hlutum og endursagt einfaldan texta sem hann hefur lesið, 	<ul style="list-style-type: none"> • tekið þátt í umræðum og rökræðum um viðfangsefni og er óhræddur að leggja fram tillögur, • hlustað á sögu eða annan texta, endursagt efni hans í stuttu máli og túlkað
<ul style="list-style-type: none"> • spurt og beðið um útskýringar, m.a. á einstökum orðum og orðatiltækjum, • tekið þátt í einföldu samtali og náð athygli viðmælanda, • borið fram helstu máhljóð í íslensku og talað með nokkuð skýrum framburði. 	<ul style="list-style-type: none"> • spurt og svarað spurningum sem tengjast einstökum námsgreinum og beðið um aðstoð þegar þarf, • tekið þátt í samtali þar sem beita þarf útskýringum og rökum • borið fram íslenskt mál án teljandi áhrifa frá móðurmáli sínu. 	<ul style="list-style-type: none"> • notað íslenskt mál sér til framdráttar í samskiptum við aðra, svo sem til að tjá hug sinn og þarfir, • beitt málfari og málhegðun sem hæfir stað og stund og tekur tillit til viðmælanda, • borið fram íslensk máhljóð og hljóðasambönd og notað íslenskar áherslur og hrynjandi.

Lestur, bókmenntir og ritun

Nemandi sem er byrjandi getur:	Nemandi sem er lengra kominn getur:	Nemandi sem er lengst kominn getur:
<ul style="list-style-type: none"> • lesið og skilið texta við hæfi, svo sem námsefni, og leitað eftir aðstoð þar sem skilning þrýtur, • lesið og miðlað bókmenntum á móðurmáli sínu og nýtt þá reynslu við lestur á íslenskum barnabókum, • notað íslenskt stafróf og tengt saman staf og hljóð, • beitt einföldum reglum um stafsetningu, • skrifað stutta, einfalda frásögn, lýsingu eða skilaboð, • skráð athugasemdir og niðurstöður, t.d. í samstarfshópi. 	<ul style="list-style-type: none"> • lesið einfalda texta reiprennandi sér til gagns og ánægju, svo sem stuttar sögur og umfjöllun um áhugavert efni, og tjáð sig um efni þeirra, • lesið auðlesnar íslenskar barnabókmenntir og bókmenntir á móðurmáli sínu, túlkað þær og tjáð sig um þær, • stafsett nokkuð rétt léttan texta og nýtt sér nokkrar meginreglur stafsetningar, • skrifað sögu eða greinargerð á skiljanlegu máli. Tjáð hugsanir sínar og reynslu í rituðu máli og miðlað til skólafélaga, • tekið virkan þátt í samvinnu með skólafélögum og lagt sitt lóð á vogarskálar við lausn verkefna sem krefjast umræðu, lestrar og ritunar, • notað aðgengileg gögn sér til aðstoðar við lestur og ritun, svo sem orðabækur og rafræn hjálpargögn. 	<ul style="list-style-type: none"> • valið og lesið sér til ánægju og fróðleiks margvíslegt efni á íslensku og nýtt fjölbreytt hjálpargögn sem skýra orð og orðasambönd, • valið sér bókmenntir, á íslensku og á móðurmáli sínu sem hæfa aldri og áhuga, skilið þær, túlkað og notið, • stafsett og gengið frá texta í samræmi við íslenskar reglur og notað orðabækur og vefefni sér til stuðnings, • dregið saman aðalatriði eða viðeigandi upplýsingar úr texta, • skrifað ritgerðir, skýrslur og frásagnir og átt samskipti með tölvu og valið stíl og málsnið eftir lesanda, efni og tilefni, • nýtt sér íslenskar vefsíður til fróðleiks og ánægju.